

nové mesto

| HNUTIE FOKOLÁRE

**Osemdesiat rokov od vzniku
Hnutia fokoláre: výzvy
a paradoxy** | s. 6

| CIRKEV

Výzva pápeža Františka na udržateľné životné prostredie | s. 16

| MEDZINÁRODNÉ STRÁNKY

Izrael a Palestína: Opustiť slepé uličky vzájomnej krutosti | s. 22

otvorení rozhovoru

80. výročie Hnutia fokoláre

Nové číslo

teologicko-pastoračného
časopisu *Ekklesia*

Ako s polarizáciami? Ísť za hranice duálnej mentality, snažiť sa o harmóniu protikladov, vytvoriť priestor druhému s jeho odlišnosťami, nestratiť sa v labyrinte dualít – to sú základné témy, ktorým sa venuje druhé číslo časopisu *Ekklesia*.

Vydávanie časopisu *Ekklesia* je možná vďaka finančnej podpore kňazov z Hnutia fokoláre.

Elektronickú verziu časopisu
si môžete zadarmo prečítať
po naskenovaní QR kódu

Tlačенú verziu časopisu si mô-
žete objednať z nášho e-shopu
po naskenovaní QR kódu

viac info: eklesia@nm.sk

Záleží nám na šírení kultúry jednoty a dialógu
a potrebujeme k tomu Vašu pomoc

Prihláste sa na odber nášho newslettera
a ostaneme v kontakte.

Jeden skutok lásky každý deň

Hoci patrím ešte k mladým, čoraz viac si začínam uvedomovať, ako tie roky bežia. V hlave mám ešte niektoré živé spomienky na Vianoce 2022, ako aj na tie predtým, a už máme za sebou aj tie minuloročné. Verím, že spoločný čas v kruhu rodiny či pri jasliach v chráme vám umožnil, ako sa hovorí, vstúpiť tou správnou nohou do nového roka 2024. Hneď na jeho prahu vám z Nového mesta v mene všetkých kolegov chcem zaželať rozmanitosť Božích milostí, ktoré nech sa prejavia presne v tých oblastiach, kde to potrebujete.

Možno ste si už stihli všimnúť, že sme do nového roka vykročili s inovovaným dizajnom nášho – vášho časopisu. Povedali sme si, že po čase to chce opäť trochu sviežosti a vylepšenia. Veríme, že nový šat časopisu privítate. Napíšte nám, prosím, čo si o ňom myslíte, aby sme vedeli, či sa nám podarilo trafiť do vkusu vás čitateľov.

Ktovie, ako sa do nového roka, ale pred 80 rokmi, vstupovalo Chiare Lubichovej. Rok 1944 totiž začínala už ako Bohu zasvätená osoba. Hnutie fokoláre časom nadobudlo veľkú šírku a keďže ide o významné jubileum, venujeme sa mu hneď v niekoľkých textoch.

Osemdesiate narodeniny Hnutia fokoláre reflektoval aj Svätý Otec František, keď prijal jeho zástupcov na čele s prezidentkou Margaret Karramovou. Okrem iného im pápež odkázal: „Len z lásky sa rodí ovocie pokoja. Preto vás žiadam, aby ste boli svedkami a tvorcami pokoja, ktorý Kristus dosiahol svojím krížom a porazil nepriateľstvo.“

Tieto slová si môžeme vziať za svoje všetci. Pokoja nebude asi nikdy toľko, aby ho už nebolo treba ďalej vytvárať a rozdávať. A k tomu potrebujeme lásku. Milovať každého bez rozdielu, aj keď s ním vo všetkom nesúhlasíme, je výzva fokolarínskej charizmy, ale aj dnešnej doby. Stále sa potrebujeme učiť prijímať iných takých, akí sú. Stále sa musíme učiť vypočuť si aj toho na „druhom brehu“ a hľadať aspoň základný kameň mosta, na ktorom by sme mohli postaviť niečo spoločné.

Na jeden malý skutok lásky by sme si mohli nájsť čas každý deň v tomto roku. Nech na jeho konci budeme môcť povedať, že sme sa posunuli o kúsok bližšie k zjednotenému svetu. Aspoň tomu okolo nás.

Ján Heriban

Vyštudoval masmediálnu komunikáciu v Trnave. Pracoval ako redaktor a moderátor v bratislavskom štúdiu Rádia Lumen. Spolupracoval s náboženskou a športovou redakciou RTVS. Je ženatý, má jednu dcéru a žije v Bratislave.

Vypočujte si Dialógy nm

Každý týždeň nový podcast na nm.sk/podcast

Príhovor Svätého Otca Františka čle- nom Hnutia fokoláre

pri príležitosti osemdesiateho
výročia založenia Hnutia fokoláre

Drahí bratia a sestry, vitajte!

Som vám vďačný, že ste prišli pri príležitosti osemdesiateho výročia založenia Hnutia fokoláre, známeho aj ako Máriino dielo. Ďakujem vám!

Vo februári 2021 som vo svojom prejave k vášmu generálnemu zhromaždeniu zdôraznil tri postoje, ktoré sú dôležité pre vašu cestu: žiť podľa svojej charizmy s dynamickou vernosťou, prijímať krízové momenty ako príležitosti na dozrievanie a dôsledne a realisticky vtel'ovať spiritualitu (Príhovor 6. februára 2021). Dnes vám ich chcem pripomenúť a povzbudiť vás k ich prežívaniu a presadzovaniu v troch líniiach: cirkevná zrelosť, vernosť charizme a angažovanosť za mier.

Cirkevná zrelosť. Pozývam vás pracovať na tom, aby sa sen o plne synodálnej a misijnej Cirkvi čoraz viac realizoval. Začnite od svojich spoločenstiev a rozvíjajte v nich štýl účasti a spoluzodpovednosti, a to aj na úrovni riadenia. Nech v nich „fokoláre“ rastú a šíria okolo seba atmosféru vzájomného počúvania a rodinnej srdečnosti, v ktorej sa navzájom rešpektujeme a staráme sa jeden o druhého, s osobitnou pozornosťou venovanou tým, ktorí sú slabší, ktorí najviac potrebujú podporu. Na tento účel bude užitočné hľadať spôsoby vzájomnej účasti a konzultácie na všetkých úrovniach, pričom osobitnú pozornosť treba venovať komunikácii a úprimnému dialógu.

Pokiaľ ide o druhú líniu, **vernosť charizme**, pripomínam vám niektoré slová vašej zakladateľky: „Zanechaj tomu, kto ťa nasleduje, len evanjelium. Ak to tak urobíš, ideál jednoty sa zachová (...). To, čo zostáva a vždy zostane, je evanjelium, ktoré nepodlieha opotrebovaniu času“ (Ch. Lubichová, v *La Parola di Dio*, Rím 2011, 112–113). Zasievajte, prosím, jednotu tým, že budete prinášať evanjelium, pričom nikdy nestrácajte zo zreteľa dielo vtel'ovania, ktoré chce Boh naďalej uskutočňovať v nás a okolo nás prostredníctvom svojho Ducha, aby bol Ježiš dobrou novinou pre všetkých, nikoho nevynímajúc, a „aby všetci boli jedno“ (Jn 17, 21).

Foto: Vatican Media

A tak sa dostávame k tretej línii: **angažovanosť za mier**, ktorý je dnes taký dôležitý. Po dvoch tisícročiach kresťanstva má túžba po jednote v mnohých častiach sveta stále podobu mučivého volania, ktoré si vyžaduje odpoveď. Chiara ho počula počas tragédie druhej svetovej vojny a rozhodla sa obetovať celý svoj život, aby sa tento „Ježišov testament“ mohol uskutočniť. Dnes je svet, žiaľ, stále zmiataný mnohými konfliktmi a naďalej potrebuje tvorcov bratstva a mieru medzi ľuďmi a národmi. Chiara povedala: „Byť láskou a šíriť ju je všeobecným cieľom Máriinho diela“ (vigília Turíc, Námestie svätého Petra 30. mája 1998). Byť láskou a šíriť ju: to je hlavný cieľ. A my vieme, že len z lásky sa rodí ovocie pokoja. Preto vás žiadam, aby ste boli svedkami a tvorcami pokoja, ktorý Kristus dosiahol svojím krížom a porazil nepriateľstvo. Pomyslite na to, že od konca druhej svetovej vojny sa vojny až doteraz neskončili. A my si drámu vojny ani neuvedomujeme. Vo vojne sú všetci porazení, všetci. Zisk z nej majú len výrobcovia zbraní. Keby sa rok nevyrábali žiadne zbrane, mohol by skončiť hlad vo svete. To je hrozné. Musíme sa nad touto drámou zamyslieť.

Prv než skončím, chcel by som vysloviť posledné pozvanie: a je to výzva na bdelosť. Nástrahy zosvetštenia ducha na nás neprestajne číhajú. Preto aj vy musíte na ne vedieť rozhodne, dôsledne a realisticky reagovať. Pamätajte, že nesúlad medzi tým, čo o sebe hovoríme a akí naozaj sme, je tým najhorším svedectvom. Liekom je vždy návrat k evanjeliu, ku

Ráno 7. decembra 2023 prijal pápež František na audiencii Margaret Karramovú a Jesusa Morána, spolu s členmi Generálnej rady a delegátov z rôznych zemepisných oblastí pri príležitosti 80. výročia založenia Hnutia fokoláre.

koreňu našej viery i vašich dejín: k evanjeliu pokory, nezištnej služby, jednoduchosti.

Drahí bratia a sestry, ako sme už pripomenuli, ste Máriino dielo: to ona vás sprevádza už osemdesiat rokov a dobre viete, že s tým nikdy neprestane. Nech je teda Panna z Nazareta zdrojom vašej útechy a sily, aby ste boli apoštolmi jednoty v službe Cirkvi a ľudstvu.

Ekumenický adventný večer

Farnosť Košice-Poľov usporiadala 2. decembra, v predvečer Adventného obdobia, spolu s ôsmimi kresťanskými cirkvami z ekumenického spoločenstva, s miestnym zastupiteľstvom, ako aj s prispelím mesta Košice Adventný večer Božieho slova a spevu ako prípravu na Božie narodenie.

Prítomných povzbudila aj hlavná myšlienka, ktorou je Slovo života na tento mesiac: *Ustavične*

Adventný benefičný koncert pre RESOTY Antona Srholca

V Adventnom období sme všetci akosi citlivejší na potreby druhých a hľadáme spôsoby, ako by sme mohli niekomu pomôcť konkrétnym skutkom lásky. V sobotu 2. decembra sa ponúkla príležitosť viacerým z nás podporiť Adventný benefičný koncert pre RESOTY (Resocializačná komunita Antona Srholca). Niektorí pomohli radou a povzbudením, iní organizáciou, niektorí potleskom a mnohí aj finančne. Okrem obdivu starodávnymi lustrami vysvietenej Zrkadlovej siene Primaciálneho paláca v Bratislave sme si vyše hodiny vychutnávali vynikajúce umelecké zážitky, o ktoré sa postarali nadaní žiaci a študenti všetkých stupňov našich hudobno-umeleckých škôl. Nechýbali medzi nimi ani víťazi viacerých národných a medzinárodných súťaží. Myšlienka usporiadať takýto benefičný koncert sa zrodila medzi členmi Spoločnosti pre vedy a umenia (SVU) v čase, keď sa im raz páter Anton Srholec zdôveril s ťažkosťami pri snahe finančne zabezpečiť rodiaci sa „útulok pre bezdomovcov“. Pani doc. Eva Fischerová-Martvoňová (klaviristka a pedagogička) zareagovala na túto výzvu a zorganizovala 1. benefičný koncert. V tom čase ešte nikto netušil, že sa rodí dnes už 30-ročná tradícia konkrétnej podpory „ľudí na periférii“ formou Adventných benefičných koncertov.

Eva Hanušovská

sa radujte! Bez prestania sa modlite, pri všetkom vzdávajte vďaky... K výnimočnej duchovnej atmosfére prispel miestny Zbor sv. Michala a najmä deti z materskej školy spolu s deťmi pripravujúcimi sa na prvé sväté prijímanie. Názorne nás poučili, že život je krásny vo svojej jednoduchosti a že je dobré byť spolu (ako to nedávno povedal aj pápež František). Zakúsili sme to i na pripravenom agapé spolu s deťmi, s ich vierou a radosťou vo všetkých cirkvách.

Anton Konečný

Jiří Kratochvíl

Osemdesiat rokov od vzniku Hnutia fokoláre: výzvy a paradoxy

Siedmy december 1943. Ak tento dátum zadáme v rôznych jazykoch do internetového vyhľadávača, dostaneme odkazy na najrozličnejšie udalosti druhej svetovej vojny: odchod ďalšieho deportačného konvoja Židov z Paríža do Osvienčimu; postup Červenej armády v Kerčskej operácii v bitke o Krym; začiatok bitky pri Montelungu medzi talianskymi a nemeckými jednotkami; dobytie mesta Pioggiofiorito v provincii Chieti britskou armádou... Informácia, že v tento deň „Chiara Lubichová založila v Tridente cirkevné Hnutie fokoláre“, pôsobí medzi tým všetkým dojmom, akoby prišla z iného sveta, čo nie je až tak ďaleko od pravdy.

Keď sa pozrieme späť na hrôzy vojny v tom čase a s dejinným odstupom, zrod hnutia počas vojny sa nám právom môže javiť ako naplnenie Pavlovho výroku: „Kde sa rozmnožil hriech, tam sa ešte väčšmi rozhojnila milosť“ (Rim 5, 20). Táto udalosť sa naozaj ukázala ako skutočná Božia milosť, ktorá po skončení vojny nabrala obrovský spád a prejavila sa ako charizma určená práve pre našu dobu a pre celý svet, ako predzvesť obnovy Cirkvi, ktorá pokračovala na Druhom vatikánskom koncile.

Šírenie tohto nového ducha, ktorému jeho stúpenci začali hovoriť „Ideál“, bolo skutočne závrtné. Skupina niekoľkých mladých ľudí z Tridentu, vedená týmto Ideálom, ktorý dával ich životu nový zmysel, sa hneď po skončení vojny rozšírila po celom Taliansku, neskôr do západnej Európy a koncom päťdesiatych rokov aj do zámoria. Čoskoro sa objavila trhlina aj v nepriepustnej železnej opone rozdeľujúcej povojnovú Európu a cez ňu do komunistickej ríše prenikli zárodky spirituality odhaľujúcej skutočnú jednotu, na rozdiel od jej karikatúry šírenej strachom a násilím.

Foto: CSC audiovisivi

Foto: CSC audiovisivi

Chiara Lubichová so svojimi prvými spoločníkmi a spoločníčkami

Chiara Lubichová

Jednotu medzi blízkymi i vzdialenými ľuďmi, medzi národmi, cirkvami aj medzi generáciami zažívalo čoraz viac nasledovníkov Ideálu ako liek z Božej lekárne, podávaný priamo Ježišovou rukou, ktorého prítomnosť sa zdala takmer hmatateľná, ako naplnenie jeho prísľubu: „Kde sú dvaja alebo traja...“ (Mt 18, 20). Jeho trvalým a viditeľným vyjadrením v rôznych častiach sveta sa stali tzv. citadely, mestečká zasadené do bežného prostredia, obývané rodinami a zasvätenými laikmi, so školami a podnikmi, svedčiace o každodennom živote podľa evanjelia. Ideál jednoty začal sľubne obnovovať farnosti, rôzne prostredia sveta práce, hospodárstva a dokonca aj politiky.

Bolo to **heroické obdobie „charizmatického zakladania“**, keď sa všetko dialo takmer akoby samo od seba, pod láskyplným, ale prísny „pohľadom“ Chiarly. Spontánne sa stala zbormajsterkou celosvetového orchestra Máriinho diela (ako sa jej hnutie začalo oficiálne nazývať) a tu na zemi dirigovala skladbu, ktorej partitúru čítala v nebi. Niežeby to tak vo chvíli svojho zasvätenia sa Bohu 7. decembra 1943 naplánovala, ale všetko sa rodilo vďaka vedeniu Božej prozreteľnosti, ktorej sa podriadovala aj za cenu ťažkých duchovných skúšok, ktoré prežívala v rôznych etapách svojho života.

Pred pätnástimi rokmi, po Chiarinej smrti, sa toto obdobie skončilo. Hnutie vstúpilo do fázy **„historického zakladania“**, ktorého podstatnou súčasťou je „vstup do domu sebazpoznania“, ako to slovami svätej Kataríny Sienskej opisuje Ješús Morán, súčasný spoluprezident hnutia. Duchovné skúšky, ktoré Chiara sama v skrytosti prežívala, pričom navonok svedčila len o svetle, ktoré z nich vychádzalo v podobe nových inšpirácií, musí teraz hnutie prežívať spoločne.

V očarení krásou Ideálu i osobnosťou jeho zakladateľky sa niekedy zabúdalo, že je potrebné neustále dorasť do jeho výšky. Za jej života to bolo pre všetky obdobie krásneho duchovného detstva. Vo fáze dospievania, ktorá pre každú duchovnú rodinu nevyhnutne prichádza po smrti zakladateľa, nesmú jej nasledovníci strácať zo zreteľa veľkosť charizmy, ktorá im bola udelená, a pociť vlastnej neschopnosti naplniť ju. Musia si uvedomiť, kto je Boh a kto sú oni sami. To je to, čo teraz mnohí v hnutí cítia na vlastnej koži.

Z tohto pohľadu možno lepšie pochopíme príčiny niektorých kritických hlasov, ktoré sa

Január 1969. Druhá Chiarina cesta do Fontem. Po jej boku stojí Piero Pasolini.

v posledných rokoch na hnutie zniesli z vnútra Cirkvi. Dnes vieme, že sa príliš nadšene zdôrazňovala Chiarina nepochybná veľkosť, ktorú niekedy spochybňoval spôsob, akým sa vnášala do života jej charizma. To sa mohlo zdať nedôveryhodné najmä tým, ktorí boli zakorenení v Tradícii Cirkvi. Správne prijatá kritika je dôvodom na zamyslenie a môže byť podnetom na osobné dozrievanie.

To si od všetkých vyžaduje, aby každý zaujal vedomejší a tvorivejší prístup k úsiliu o jednotu. Nemožno sa spoliehať len na inšpiráciu prichádzajúcu od zakladateľky, ako to bolo doteraz, **ale v duchu spoločného rozlišovania treba spoločne dospieť k tomu, čo asi Boh chce na danom mieste a v danom čase.** Je na každom, aby prispel do pokladnice Diela. Ako s istou dávkou zveličenia hovorí Margaret Karramová, druhá nástupkyňa Chiary vo funkcii prezidentky, „všetci sme teraz prezidentmi hnutia“. Pochopiteľne, je to myslené v Ježišovom duchu: ako „prezidenti“ sme – máme byť – služobníkmi všetkých, pretože z *ut omnes*, z Božej jednoty, nie je vylúčený nikto.

Keď Chiara hovorila o tom, ako si predstavuje život Diela po svojom odchode, použila tri pojmy: „udržať, rozvíjať, prehlbovať“, čo znamená, že jej charizma sa počas jej života ešte naplno neprejavila. V texte z obdobia mimoriadnych milostí z leta 1949 hovorí: „Dnes som pochopila, že v okamihu mojej smrti Duch Svätý, ktorý je vo mne v plnosti, zostúpi na moje duše... A tak im budem môcť povedať, ako im už povedal on: ‚Nenechám vás sirotami...‘“ Preto je potrebné naslúchať znameniam časov a vnímať hlas Ducha Svätého, ktorý nás podľa Ježišovho príslubu „uvádza do celej pravdy“ (porov. *Jn 16, 12-15*).

Oslava výročia založenia hnutia by preto nemala byť nostalgickou spomienkou na slávne obdobie jeho vzniku a prvotného charizmatického rozkvetu, **ale podnetom na prehodnotenie a aktualizáciu bohatého odkazu Chiary.** Jej život a dielo boli do veľkej miery „prorockým znamením“, ktoré presahovalo dejiny, a preto nemôžeme prepadnúť pesimizmu, že mnohé z jej vízií sa ešte nenaplnili alebo sa ich uskutočnenie pozastavilo a je veľmi pravdepodobné, že sa za nášho života ešte nenaplnia.

Foto: CSC audiovizívi

Rok 1985. Srdečné stretnutie Chiary Lubichovej s Nikkyo Niwanom, zakladateľom a prezidentom budhistického hnutia Rissho Kosei-kai v Japonsku

Oslava výročia založenia hnutia by preto nemala byť nostalgickou spomienkou na slávne obdobie jeho vzniku a prvotného charizmatického rozkvetu, ale podnetom na prehodnotenie a aktualizáciu bohatého odkazu Chiary.

Cesta k *ut omnes*, uskutočňovaniu charizmy jednoty, sa na tejto zemi nedovŕši nikdy. Francúzsky teológ Dominique Collin hovorí, že „kresťanstvo ešte neexistuje“, pretože nie je dost kresťanov, ktorí by stavili na toto „nemožné“ a „nepravdepodobné“ evanjelium, teda na vieru v to, čo je ľudsky „nemožné“. A zdá sa, že takáto stávka je ešte ťažšia vo svete, ktorý sa čoraz viac vzdaluje od Boha a v ktorom na rôznych miestach vrátane Európy opäť zúri vojna.

Aj hnutie sa musí vyrovnat' s radikálnou premenou posledných desaťročí. Mnohí z prvej či dokonca ďalšej generácie starnú, ich sily ubúdajú a nové povolania prichádzajú v oveľa menšom počte ako predtým. No Boh, ktorého nám Chiarina charizma predstavila, zostáva ten istý: Ježiš ukrižovaný a opustený. On je Bohom našej „sekularizovanej“ doby. „V ňom je celý raj s Trojicou a celá zem s ľudstvom“ a v ňom sa môžeme navzájom stretnúť nielen ako veriaci kresťania, ale aj s tými, ktorí strácajú svoju „tradičnú“ vieru alebo veria „inak“. Vernosť tomuto Bohu sa stane zdrojom nových milostí presahujúcich ľudské možnosti a chápanie. Lebo „Bohu nič nie je nemožné“ (Lk 1, 37).

Margaret Karramová,
prezidentka Hnutia fokoláre

Kde je môj blížny?

„Štyria mi zahynuli!“

Práve tento zúfalý výkrik matky, ktorá prišla o svoju rodinu pri bombardovaní počas druhej svetovej vojny, prinútil Chiaru Lubichovú uvedomiť si, že ak chce čo najviac pomôcť ľuďom v meste, musí sa rozbehnúť do tých najchudobnejších a najzničenejších štvrtí. Aj dnes, po osemdesiatich rokoch, sa ocitáme uprostred vojny, ba mnohých vojen vo svete a toto semienko jednoty a bezhraničnej solidarity, zasadené v Chiarinom srdci, dnes viac ako kedykoľvek predtým pobáda a je zdrojom nádeje. Opäť sa dožaduje nášho prijatia, aby mohlo prinášať mier všade, kde sa ocitneme.

V roku 1943, keď v Tridente všade navôkol bola len smrť, utrpenie a chudoba, sa Chiara rozhodla položiť život za svoj ľud a vyšla do ulíc rodného mesta. Ani teraz to nie je inak: Boh nás všetkých volá, aby sme nezostali hluchí voči Ježišovmu volaniu v ľudstve. Pozýva nás, aby sme na seba vzali každé súženie a každú úzkosť, pretože tie slová „štyria mi zahynuli“ sú dnes výkrikom tisícov, miliónov ľudí, ktorí sa pre vojny, zemetrasenia, pre najrozličnejšie formy násilia a nespravodlivosti ocitajú pod troskami; ľudí, ktorí pre

chudobu a konflikty musia opúšťať svoje domovy a svoju vlasť, riskujú pritom svoje životy a často ich aj na mori strácajú.

Pýtajme sa sami seba: Ako vnímame bolesť týchto miliónov sestier, bratov, dievčat a chlapcov? Čo robíme preto, aby svet mohol opäť uveriť v Božiu lásku?

Buďme starostliví a pýtajme sa: Kde je môj blížny dnes? Venujem svoj čas tým, ktorí sú zranení či trpia akoukoľvek formou bolesti, alebo prejdem okolo bez povšimnutia?

To, čo dnes skutočne treba, je zastaviť sa a ošetriť „tú“ ranu, ktorá sa otvára pred našimi očami. Neúnavne rozsievajme lásku skutkami. Nie je možné nehľadiť okolo seba, pretože v blízkosti každého z nás je vždy niekto v núdzi, niekto s určitou potrebou.

Pred osemdesiatimi rokmi v Tridente, nevelkom meste, bola s Chiarou Lubichovou malá skupinka ľudí. Dnes je nás omnoho viac: tisíce ľudí sa hlásia k spiritualite jednoty. Koľko dobra môžeme urobiť! Koľko priateľstva môžeme darovať! Koľko bratstva môžeme priniesť!

1944 – Trident po bombardovaní. Zľava: Chiarin rodný dom; sprava: Kostol Panny Márie (Santa Maria Maggiora), kde bola Chiara pokrstená.

Foto: Chiara Nuova

Veronika Rendeková

Ekumenizmus najviac brzdí pocit sebestačnosti

„Myslíme si, že nepotrebujeme druhého s jeho prítomnosťou, myšlienkami a odlišnosťami. Rozmanitosť a rôznorodosť vzbudzujú strach. Preto je potrebné nájsť možnosti a vytvoriť príležitosti na stretávanie, na vzájomnú spoluprácu v prospech našej spoločnosti,“ hovorí nemecká evanjelička a zasvätená fokolárinka Heike Vesperová (53), ktorá spolupracuje pri rôznych medzinárodných ekumenických aktivitách. Spolu s talianskym kapucínom pátrom Paolom Coccom (54), ktorý sa angažuje na poli ekumenizmu a medzináboženského dialógu, sa v októbri ako prednášajúci zúčastnili na ekumenickej duchovnej obnove v Herľanoch.

Ktoré konkrétne udalosti vo vašom živote vás motivovali angažovať sa v ekumenickom hnutí a spolupráci s inými kresťanskými tradíciami?

Heike: Vyrastala som v bývalom „Východnom Nemecku“, ktoré bolo počas mojej mladosti komunistickým štátom, kde kresťania tvorili úplne marginálnu menšinu. Rovnako ako v dnešnej spoločnosti, rozdelenej ľahostajnosťou a sociálnymi nespravodlivosťami, bolo i vtedy – vzhľadom na ateizmus – dôležité prežívať kresťanské svedectvo spoločne.

V určitom okamihu svojho života som sa stretla so skupinou mladých ľudí – ale nielen s nimi –, ktorí sa snažili žiť podľa evanjelia doslova tam, kde boli: v škole, na univerzite, v továrni, v každodenných situáciách.

Zdalo sa mi veľmi dôležité naplniť každý svoj deň vzťahom k Bohu. Títo ľudia boli katolíci z Hnutia fokoláre. Ako luteránka som sa tak ocitla v ekumenickom dobrodružstve, ktoré ma naplňa už 40 rokov. Žijem v komunite zasväteného živo-

ta spolu s ľuďmi z rôznych cirkví: katolíckmi, reformovanými a dokonca aj niekoľkými pravoslávnyimi.

Paolo: Spomínam si na dve okolnosti, ktoré ma priviedli k tomu, že som sa začal angažovať na poli ekumenizmu. Prvou bolo stretnutie so švédskym študentom medicíny, luteránom, ktorý mi povedal, že si vo veci vykonávania potratov uplatňuje výhradu vo svedomí. V jeho slovách a pohľade som vypozeroval morálnu zrelosť, ktorú som obdivoval a určitým spôsobom mu ju aj závidel.

Druhou okolnosťou bolo detailnejšie skúmanie osobnosti nášho spolubrata Leopolda Mandiča, ktorý obetovaj svoj život za jednotu s pravoslávnyimi kresťanmi a v roku 1982 bol vyhlásený za svätého. Pri tejto príležitosti som bol prítomný na Svätopeterskom námestí.

Čo sú podľa vás najnaliehavejšie výzvy ekumenizmu dnes? Môžete spomenúť oblasti,

Účastníci ekumenickej duchovnej obnovy po návšteve Herlianskeho gejzíru. Vzadu uprostred Haike Vesperová, vzadu vpravo Paolo Cocco

*Žijeme v čase
a spoločnosti,
kde je stále
naliehavejšie,
aby sme kráčali
spoločne. Ako
kresťania máme
povinnosť
spoločne priniesť
nádej svojim
súčasníkom.*

v ktorých je stále potrebné pracovať na dosiahnutí väčšej jednoty medzi kresťanskými denomináciami?

Heike: Žijeme v čase a spoločnosti, kde je stále naliehavejšie, aby sme kráčali spoločne. Ako kresťania máme povinnosť spoločne priniesť nádej svojim súčasníkom. Pre mnohých sme už spojení. Napríklad v očiach niektorých našich „nepriateľov“, ktorí nás prenasledujú, sme jednoducho kresťanmi.

V krajinách, kde prenasledujú kresťanov, nie je dôležitý rozdiel, či je niekto katolík, anglikán, pravoslávny alebo luterán. Kresťania tam sú prenasledovaní jednoducho preto, že sú kresťanmi. Mimochodom, kresťanstvo je najviac prenasledovaným náboženstvom na svete.

Ekumenické hnutie má viac ako sto rokov a Katolícka cirkev začala pracovať v oblasti ekumenizmu pred takmer šesťdesiatimi rokmi. Existujú teologické dialógy s východnými a západnými cirkvami na rôznych úrovniach – tak na miestnej, ako aj na medzinárodnej.

Polemiky a predsudky, ktoré sú prítomné po stáročia, nie je ľahké vymazať. Mnohým ľuďom chýba pozitívna osobná skúsenosť s dôverou. Rozmanitosť a rôznorodosť vzbudzujú strach. Preto je potrebné nájsť možnosti a vytvoriť príležitosti na stretávanie, na vzájomnú spoluprácu v prospech našej spoločnosti, zjednotiť sily dobrej vôle, aby sme sa dokázali angažovať napríklad v prospech životného prostredia, sociálnej spravodlivosti a ďalších oblastí.

Pokladám za dôležité zapojiť všetkých vrátane mladých i laikov do konkrétnych aktivít, pričom začať treba s duchovným momentom, ktorý poskytne správnu motiváciu a „dušu“ spoločnému úsiliu pre druhých. To, čo najviac brzdí ekumenický postup, je pocit sebestačnosti každého z nás. Myslíme si, že nepotrebujeme prítomnosť toho druhého, jeho myšlienky ani odlišnosti.

Paolo: Musíme zladíť dodržiavanie právd a zásad viery a morálky s pochopením skutočnej situácie jednotlivého kresťana, ktorý je povoláný dozrievať v znalosti svojej viery a vo svojom vzťahu k Bohu, s vedomím toho, že sme Božími deťmi v Kristovi.

Ako by podľa vás mali kresťania rôznych denominácií viesť dialóg o otázkach, ktoré ich rozdeľujú?

Heike: Ponechala by som témy viery a oficiálny teologický dialóg odborníkom. Ako veriaci, kresťania v cirkvi môžeme sledovať aktivity týchto komisií a môžeme sa zúčastňovať na slávnostiach našich bratov, susedov a priateľov, ktorí sú iného vyznania. Môžeme ich spoznať vo vlastných tradíciách chválenia Boha, oslavovania Veľkej noci, Vianoc, krstu, Večere Pánovej. Môžeme sa spoločne modliť za mier, spravodlivosť a odstraňovať predsudky, rozptyľovať napätie a tak zistiť, že sme deti rovnakého Otca.

Možno sú tu aj rany, ktoré treba uzdraviť, historické udalosti, ktoré neboli nikdy riešené a vyžadujú si cestu zmierenia. Aj tu by sa všetci zúčastnení mohli zísť k jednému stolu. Až potom môžeme hovoriť o otázkach, ktoré nás najviac vzdalujú, pri ktorých je ťažké nájsť spoločné stanovisko.

Paolo: Dialóg by mal byť založený na evanjeliu. Predtým než budeme viesť dialóg, musíme počúvať Ježiša a praktizovať to, o čo nás žiada,

Foto: E. Guidanová

Rozmanitosť a rôznorodosť vzbudzujú strach. Preto je potrebné nájsť možnosti a vytvoriť príležitosti na stretávanie, na vzájomnú spoluprácu v prospech našej spoločnosti.

Vekové a konfesionálne zloženie okolo 20 účastníkov bolo pestré, účastníci boli zo štyroch rôznych cirkví (Evanjelická cirkev a. v., Evanjelická cirkev metodistická, Gréckokatolícka cirkev, Rímskokatolícka cirkev) a z rôznych kútov Slovenska – od Bratislavy po Košice, od Oravy a Liptova až po Modru.

teda milovať blížneho, ako nás miloval on. Iba vďaka vzájomnej láske môže byť kresťanstvo stále živým a presvedčivým a dialóg medzi kresťanmi sa môže stať plodným.

Ako sa pozeráte na budúcnosť ekumenizmu a ktoré kroky a priority považujete v tejto budúcej práci za dôležité?

Heike: Snažme sa, každý podľa svojich možností a zručností, spoznávať kresťanov iného vyznania a spolupracovať s nimi na potrebách tých, ktorí sú okolo nás. Ekumenizmus všeobecne sa deje cez osobné vzťahy – priateľstvo alebo aspoň cez základné prijatie iných. Ktovie, možno jedného dňa sa niektorí pravoslávni tiež zúčastnia na spoločnom pobyte.

Rok 2025 bude skutočne špeciálny. Okrem oslavy Svätého roku budeme v Katolíckej cirkvi sláviť tiež významné výročie pre celé kresťan-

stvo: 1700 rokov od Nicejského koncilu – teda prvého koncilu, ktorý formuloval naše vyznanie viery, neskôr doplnené na Konštantínopolskom koncile. Toto výročie sa zároveň bude prelínať aj s oslavou Veľkej noci. Ktovie, možno by to mohlo byť dobrou príležitosťou na spoločné usporiadanie nejakej krížovej cesty alebo slávnosti zmŕtvychvstania – v medziach našich liturgii a tradícií.

Paolo: Katolíci, evanjelici a pravoslávni kresťania by sa mali viac približovať jeden k druhému oceňovaním zvláštnosti každej denominácie: univerzálneho ducha katolicizmu, ktorý je vzdialený nacionalizmu, ducha evanjelikov, ktorý sa stále meria Ježišovým kázaním, a ortodoxnou vierou, ktorá je skutočne trojičná, a to všetko s hlbokým zmyslom pre tajomstvo a komunitný charakter, s rešpektom ku každej odlišnosti a intelektu.

Miriana Danteová

Výzva pápeža Františka na udržateľné životné prostredie

Lorna Goldová je v súčasnosti výkonnou riaditeľkou medzinárodnej neziskovej siete Faithinvest, ktorá sa usiluje o celosvetový rast hodnotovo orientovaných investícií. Pýtame sa jej, ako ona vníma apoštolskú exhortáciu, publikovanú 4. októbra.

Poznámky k apoštolskej exhortácii *Laudate Deum* v rozhovore s Lornou Goldovou, ktorá sa podieľala na tvorbe *Laudato si'* Project a filmu *List* (*The Letter*).

Prečo podľa vás pápež František cítil potrebu napísať apoštolskú exhortáciu *Laudate Deum*?

Ide o pokračovanie jeho prelomovej encykliky z roku 2015. Apoštolská exhortácia sa zaoberá kľúčovým posolstvom encykliky *Laudato si'*, je jej zdôraznením. Myslím si, že ju napísal preto, lebo hlavné odkazy *Laudato si'* sa napriek všetkému úsiliu stále neuvádzajú dostatočne do praxe. Navyše svet čelí novým a zákerným hrozbám: dezinformáciám, neofašistickým politickým silám, konfliktom aj strašidlu jadrového zbrojenia. Povedala by som, že počas pandémie sme verili, že ľudstvo sa určitým spôsobom poučí z našej spoločnej zraniteľnosti a vzájomnej zá-

vislosti. Dnes je však zrejmé, že to celkom tak nie je.

Aký vplyv môže mať *Laudate Deum* na angažovanosť veriacich v téme integrálneho ľudského rozvoja a nakoľko môže podporiť všeobecné pôsobenie, nehľadiac na náboženské presvedčenie?

Som presvedčená, že *Laudate Deum* je výzvou pre všetkých, veriacich aj neveriacich, aby sa naliehavo zaoberali nebezpečenstvom, v ktorom sa ocitá naša planéta. Môžeme to urobiť tak, že sa vrátíme k svojim posvätným textom a uvedomíme si, že nás mnohých spája spoločná viera v Božiu prítomnosť, ktorá chce chrániť stvo-

Spoločná práca na tejto spoločnej veci je príležitosťou na budovanie dialógu a pokojného spolužitia ľudí rôznych vierovyznaní. Boh stvoril jeden nádherný domov, Zem, ktorá je pre nás všetkých. Hnutie *Laudato si'* budujeme už osem rokov a všetkých pozývame, aby sa pridali! Je toho toľko, čo môžeme urobiť, aby sme sa spojili. K dispozícii je prístup k akčnej platforme *Laudato si'* a tam je možnosť prihlásiť sa na konkrétne aktivity. Zaregistrovalo sa už viac ako osemtisíc osôb a inštitúcií.

Aké sú hlavné novinky v porovnaní s predchádzajúcou encyklikou *Laudato si'* v roku 2015?

Táto exhortácia nadväzuje na prvú výzvu. Hovorí o naliehavej po-

Foto: Città Nuova

Taliansky fyzik a nositeľ Nobelovej ceny Giorgio Parisi (druhý sprava) hovorí k novinárom počas tlačovej konferencie pri príležitosti predstavenia najnovšej apoštolskej exhortácie.

Pápež František nás vyzýva, aby sme zmenili svoje vzorce správania a urobili všetko pre to, aby sme sa postarali o náš spoločný domov.

trebe zmeny. Vedecké poznatky hovoria jasnou rečou a sú nevyhnutným základom na pochopenie pravdy o globálnej situácii, ktorej čelíme. Pápež František nás vyzýva, aby sme ako ľudia viery vstúpili do dialógu s pravdou. Odsudzuje tiež spôsob, akým vlády a veľké firmy naďalej investujú do ničenia planéty, a všetkých nás vyzýva, aby sme zmenili svoje vzorce správania a urobili všetko pre to, aby sme sa postarali o náš spoločný domov.

Niektorí tvrdia, že prvá encyklika pápeža Františka z roku 2015 ovplyvnila 21. parížsky klimatický samit (COP21) a následnú Parížsku dohodu o klimatickej kríze. Čo si o tom myslíte vy?

Myslíte, že *Laudate Deum* by mohlo mať rovnako významný dosah?

Mala som možnosť hovoriť o tom s pápežom Františkom. Ja som presvedčená, že jeho intervencia pred COP21 mala rozhodujúci vplyv na úspech parížskeho samitu. Pápež František sa aktívne venoval mnohým politikom, volal im, aby ich informoval, že sa za nich modlí (a sleduje ich!). Verím, že podobný účinok by mohlo mať aj *Laudate Deum* pre COP28 v Spojených arabských emirátoch. Islamský svet uznáva vedúcu úlohu Svätého Otca v tejto oblasti a encyklika *Laudato si'* bola inšpiráciou pre nový moslimský dokument s názvom *Al Mizan* (Rovnováha), ktorý vyzýva všetkých moslimov, aby zohrali kľúčovú úlohu pri ochrane planéty.

Podľa dokumentu *Climate Action*, vydanom IPCC¹, celosvetové emisie skleníkových plynov výrazne prekračujú úrovne stanovené v medzinárodných klimatických dohodách. Toľko dobrých úmyslov, ale aj toľko ťažkostí pri ich napĺňaní. Čo si o tom myslíte vy?

Existujú pozitívne signály, podľa ktorých v najbližších dvoch až troch rokoch dôjde k vrcholu a potom k poklesu vďaka čistým energetickým technológiám a ďalším klimatickým riešeniam. Prechod však prebieha príliš pomaly a pôsobia tu významné sily proti nemu, ktoré ho brzdia. Ďalším škodám by sa malo zabrániť moratóriom na všetky nové investície do ropy a plynu. Preto je Zmluva o nešírení fosílnych palív taká dôležitá. Úloha priemyslu fosílnych palív a jeho vplyv na politické procesy, najmä na konferencii COP28 (ktorej predsedá prezident ropnej spoločnosti Abu Dhabi), je znepokojujúca.

Foto: Ciffá Nuova

Lorna Goldová, výkonná riaditeľka organizácie Faithinvest

Vy ste výkonnou riaditeľkou organizácie Faithinvest. Aký môžu mať na vašu prácu vplyv vyjadrenia prezentované v *Laudato si'* a *Laudate Deum*? Či a ako dokážete konkrétne prispievať k zachovaniu stvorenstva?

Faithinvest spolupracuje s príslušníkmi všetkých náboženstiev, je tvorcom dialógu a pomáha im porozumieť, akým spôsobom jednotlivé investície súvisia so sociálnymi a environmentálnymi výzvami. Vedíme formačné kurzy. Napokon stojíme pribežne po ich boku a komunikujeme ich úspešné príbehy. Pohľad na výsledky je nesmierne

potešujúci: sú to obnovené hospodárstva, ktoré majú svoje korene hlboko v hodnotách viery.

Medzi svätým Františkom a pápežom Františkom existuje zrejmy súlad v otázke lásky k stvoreniu. Vidíte za tým ako veriaca žena významnejší zámer?

Som presvedčená, že je tu hlboká súvislosť. V čase svätého Františka sa Cirkev dostala na scestie, zlákalo ju bohatstvo a moc. Svätý František spolu so svätou Klárou sa v tomto svete objavili ako postavy podobné Kristovi a vrátili Cirkev k podstate kresťanského po-

Podobne ako svätý František aj pápež František pocítil výzvu opraviť svoj dom. Pre svätého Františka bola „domom“ Cirkev. Pre pápeža Františka je „dom“ ešte väčší: jeho vízia zahŕňa celý svet.

solstva: súcitu, jednote s druhými a so stvorením. Podobne ako svätý František aj pápež František pocítil výzvu opraviť svoj dom. Pre svätého Františka bola „domom“ Cirkev. Pre pápeža Františka je „dom“ ešte väčší: jeho vízia zahŕňa celý svet. Žiada od nás, aby sme mali veľké srdce, ktoré dokáže vysúšať prúdy sĺz, ktoré sú prelievané v našom dnešnom svete.

¹ IPCC (The Intergovernmental Panel on Climate Change) je Medzivládna skupina odborníkov na klimatické zmeny.

Veronika Rendeková

Nedokázal som pochopiť, ako si vieme zvyknúť na to, že ľudí vedľa nás zabíjajú

Je utorok doobeda, dva dni pred Dušičkami. Deti majú jesenné prázdniny. Práve prestalo pršať, a tak som sa rozhodla, že sa k ubytovni na konci Starej spišskej cesty pri košickej Kalvárii vyberiem spod tunajšieho amfiteátra po vlastných. Je to asi trinásť minút chôdze do pozvoľna stúpajúceho kopca uprostred štvrte s rodinnými domami. Míňam asi tri autobusové zastávky. Emhádečka tadiaľto chodí raz za hodinu. Obytná časť sa končí a čoraz pustejšie okolie naznačuje, že budem blízko bane.

Ešte pár krokov a už sa predom mnou na gigantickej plechovej tabuli sčasti objedanej hrdzou týči veľký čierny nápis Košice Baňa Bankov. Prejdem popri zdvihnutej závore a som na mieste. V dlhej dvojposchodovej budove s oknami po oboch stranách a vchodom uprostred žije v súčasnosti 37 Ukrajincov.

V kancelárii na prízemí stretávam kňaza Mareka Ondreja. Spolu so svojimi spolupracovníčkami Zuzanou Belanskou a Majkou Puškárovou sú tu každý deň. Starajú sa o chod tejto ubytovne, teda centra, ako mi následne vysvetľuje Ondrej, ktorý je farárom v jednej košickej farnosti. „Od začiatku sme tu chceli vytvoriť centrum prijatia, kde sa budú ľudia cítiť ako doma,“ hovorí.

Po vypuknutí vojny k nim vraj každý deň prišiel niekto nový. Ľudí k nim v početných skupinách posielali humanitárni dobrovoľníci z košickej železničnej stanice. Časom tak u nich našlo útočisko až 70 ľudí. Niektorí podľa slov farára prišli len na pár dní a pokračovali v ceste. Našli sa však aj takí, ktorí u nich zostali doteraz. „Nemajú veľa možností, kam sa vrátiť. Prišli z východu Ukrajiny, kde je všetko zruinované,“ konštatuje katolícky kňaz.

„Musela to byť odrazu veľká zodpovednosť. Čo ste prežívali?“ Nad mojou otázkou dlho neuvažuje. „Prvé dva dni som vôbec nespál. Nevedel som si predstaviť, ako nakrímim každý deň toľko ľudí,“ priznáva. Nakoniec sa vraj jeho obavy rozplynuli celkom rýchlo. Pomoc začala prúdiť z rôznych strán. Od dobrovoľníkov z farnosti aj mimo nej, okresného úradu, ktorý vyše roka odídencom zabezpečoval teplé obedy, Konferencie biskupov Slovenska, organizácie z Belgicka aj od ľudí z neziskovej organizácie Človek v ohrození. Tí navyše obyvateľom ubytovne dlhodobu poskytujú psychosociálnu podporu, pomáhajú im s prácou, školou a začlenením do spoločnosti.

Dnes je ubytovňa v rámci diecézy raritou. Podľa Ondreja totiž v Košickej arcidiecéze neexistuje farnosť, ktorá by denne zabezpečovala

starostlivosť pre toľkých ľudí z Ukrajiny. Pomoc, ktorú poskytujú, však nie je, ako tvrdí, bezhlavá. Mnohí už pochopili, že sa o seba musia začať starať sami. Takmer všetci obyvatelia ubytovne v produktívnom veku už pracujú. Deti chodia do školy, študenti na univerzity a pracujú aj niektorí dôchodcovia.

Vojna má však moc prekročiť aj svoje vlastné hranice. „Je to vidieť, keď telefonujú na Ukrajinu. Niet s nimi reči aj dva-tri dni. Ťažké to bolo hlavne na začiatku, vtedy sme si museli povedať, že sa nemieme zatažiť príbehmi týchto ľudí, inak by sme im nemohli pomáhať,“ vysvetľuje farár, hoci následne priznáva, že to nebolo vždy jednoduché.

„Prvý chlapec, ktorý k nám prišiel, mal päťnásť rokov,“ spontánne začne rozprávať koordinátorka Zuzana. „Rodičia ho posadili na vlak a povedali mu, aby sa zachránil. Prišiel úplne sám. Dnes je v Brne, pracuje vo fabrike a hrá v nejakom futbalovom družstve,“ uzatvára stručne jeden konkrétny príbeh svetlovlasá útla žena, ktorú tu všetci považujú za sestru a mamu.

Spomína aj pozitívne momenty medzi obyvateľmi ubytovne – narodenie bábätka, mladú nádejnú maliarku Dianu, ktorá sa dostala na umeleckú školu, štedrú večeru s biskupom, spoločné výlety, ale aj rodiny, ktorým sa podarilo vrátiť domov na Ukrajinu. Často svojim dobrodincom pred odchodom venovali objatia a slzy vďaky. Niektorí s personálom ubytovne a svojimi rodákmi, ktorých tu spoznali, dodnes ostali v kontakte.

Vojna na dva-tri mesiace

Otváram aj otázku, ako vnímajú nálady v spoločnosti voči svojim zverencom i fakt, že pomoc už nie je taká intenzívna ako na začiatku a vojna nie je hlavnou témou. „Predpokladal som, že sa do tohto štádia dostaneme, že zabudneme na ľudí, ktorí k nám prišli, a na to, čo sa deje za hranicami. Uvedomoval som si to už pri tom prvotnom nadšení ľudí, ktoré postupne slablo,“ opisuje Ondrej.

Zo začiatku chcel vraj pridať každý ruku k dielu. Po troch mesiacoch však bolo vidieť, že ochota prísť a pomôcť je nižšia. „Pre mňa osobne to bolo zlé znamenie a tiež potvrdenie toho, že my Slováci máme veľmi krátku pamäť. Nedokázal som pochopiť, ako je možné, že sme zachytení udalosťou vojny na dva-tri mesiace a potom si na to zvykneme. Zvykneme si, že ľudí vedľa nás zabíjajú,“ čuduje sa.

Foto svondrejask

Ubytovňa Baňa Bankov v Košiciach je momentálne domovom pre 37 odídencov z Ukrajiny.

Po krátkom rozhovore o stave našej krajiny počúvam ešte ďalšie útržkovité zážitky a skúsenosti, ktoré títo ľudia počas posledného roka a pol zažili. Vo vzduchu cítim istú súhru a spoločný zápal, túžbu neprestať pomáhať. Uvedomujem si, že ak niekto vie najlepšie o tom, ako žijú Ukrajinci u nás, sú to práve títo a im podobní ľudia, ktorí s nimi prežívajú bežnú každodennosť.

Príbeh pani Ludmily

Asi po hodine vchádza do kancelárie staršia, pekne upravená žena, dôchodkyňa. Podáme si ruky a predstavuje sa mi po ukrajinsky ako Ludmila. Má veľmi prítlačlivý a hlboký pohľad. Odráža sa v ňom vládnosť, hanblivosť, ale aj tichý smútok. V ubytovni na Bankove je od samého začiatku.

Pochádza z Krematorska a na Slovensko utiekla so svojou dcérou a vnučkou. „Keď vypukla vojna a začalo sa bombardovanie, ľudia sa zišli na železničnej stanici v Krematorsku. Nastupovali do vlakov, ktoré ešte boli voľné. Ten náš mal cieľovú stanicu v Košiciach. Bol úplne plný. Ľudia v ňom natesno sedeli alebo stáli vedľa seba.

Ukrajinci veľmi milujú svoju vlasť, nedajú si ju za nič na svete a v tomto držia spolu. My Slováci nedržíme spolu skoro v ničom.

Cestovali sme dlhé hodiny. Keď sme napokon dorazili do Košíc, prvé dni sme boli ubytovaní v nejakej škole, potom sme prišli sem,“ opisuje svoj príbeh Ľudmila.

Zo začiatku vraj boli všetci veľmi dezorientovaní a unavení, ale otec Marek spolu s dobrovoľníkmi z ubytovne sa o nich veľmi pekne postarali. Dali im najesť a hlavne odpočinúť. „Prvé dva dni sme nič iné nerobili, len spali,“ poznamenáva.

O vďačnosti ani nemusí nahlas hovoriť, vyžaruje jej z tváre a celého výrazu tela. „Vždy nám nezištne pomohli a poradili. Jednoducho pre nás mali vždy otvorené dvere a srdcia. Vypočuli si naše bolesti a veľmi rýchlo riešili, ak nastal nejaký problém.“

Pýtam sa aj na jej život pred vojnou. Ľudmila žila s dcérou vnučkou, ktorá chodila do siedmeho ročníka, v Krematorsku. Dcéra pracovala v kozmetickom priemysle v Kyjeve. Po prvých útokoch sa schovávali v pivniciach a suteréne školy. Bola to však len otázka času, kedy si zbalila všetko potrebné a odídu. S dcérou sa pri úteku stretli vo Lvove, odtiaľ prišli spoločne do Košíc.

Po dvoch týždňoch vnučka začala chodiť do slovenskej školy a dcéra si v rovnakom čase našla prácu. Dnes už obe celkom dobre komunikujú v slovenčine. Adaptovali sa rýchlo. Nie každý mal také šťastie.

„Doma na Ukrajine mi zostali dve staršie sestry a širšia rodina. Nechceli odísť,“ pokračuje Ľudmila. Pravidelne si s nimi volá, ale o tom, ako sa má ona, veľa nerozpráva. „Mám výčitky, keď sa mám s druhými podeliť o to, ako tu žijeme. V porovnaní s tými, ktorí zostali, sa totiž máme veľmi dobre. Nechcela by som ich tým raniť,“ vyznáva sa.

Náš rozhovor sa končí a pani Ľudmila ma na rozlúčku ešte silno vystíska. Posledná fotografia a odchádzam. Cestou z ubytovne opäť idem peši. V jednej chvíli na mňa spoza okna auta prehovorí známy hlas. Dobrovoľníčka Mária sa mi ponúka, že ma zvezie. Poďakujem, ale žiada sa mi prejsť. V tomto rýchlym živote, kde sa prekrýva toľko vnemov, mám chuť na chvíľu spomaliť. Chcem ešte uvažovať nad tým, s kým som sa stretla a o čom sme sa zhovárali. Chcem nezabudnúť. Chcem, aby sme nezabúdali.

Carlo Cefaloni

Izrael a Palestína: Opustiť slepé uličky vzájomnej krutosti

Hoci sa stále opakuje, že skutočný strategický uzol, zohrávajúci významnú úlohu vo svete, sa nachádza v ázijskej oblasti Tichého oceánu, kľúčovou stále zostáva aj oblasť Stredného východu. Tá sa stále viac javí ako čierna diera neudržateľnej nenávisti, ktorá hrozí pochovaním všetkého a všetkých. V takejto temnej situácii predstavuje dôvod na nádej možnosť hovoriť s Giorgiom Gomelom vplyvným hlasom siete európskych Židov z organizácie JCall, ktorá sa vždy zaoberala hľadáním riešenia izraelsko-palestínskeho konfliktu, založeného na princípe „dvoch štátov“, a teda na uznaní práv oboch národov vo Svätej zemi. Gomel, povoláním ekonóm, viedol oddelenie ekonomického výskumu a medzinárodných vzťahov v Banca d'Italia (Centrálnej banke Talianska), pričom nezanedbával angažovanosť vo svojej vlastnej komunite ani na občianskom poli. Je tiež jedným zo zakladateľov rímskej skupiny s názvom „Martin Buber, Židia za mier“.

Existujú nejaké lúče svetla v tejto temnote, doktor Gomel?

Myslím si, že tak ako v iných prípadoch otvorenej vojny medzi Hamasom a Izraelom (ku ktorým došlo v rokoch 2008, 2009, 2014 a 2021), je potrebné vynaložiť úsilie a premýšľať o „dni po“. Samozrejme, teraz ide o devastujúci masaker, aký sa doteraz na území Izraela ešte nikdy neudial. Je to traumatická udalosť, bezprecedentná v histórii krajiny od jej založenia v roku 1948, ktorá postihla obyvateľov kibucov, nachádzajúcich sa blízko hranice s Gazou, teda ľudí najviac otvorených dialógu a spolupráci so susediacimi Palestínčanmi.

To je tvár dnes málo známeho aspektu izraelskej spoločnosti...

Ide o dedičov socialistického sionizmu, ktorý prispel k založeniu krajiny. Veľmi dobre poznám niektoré dobrovoľnícke organizácie aktívne v dialógu a spolupráci s palestínskou realitou. Myslím hlavne Lekárov pre ľudské práva a Cestu k uzdraveniu, neziskovú organizáciu, ktorá pomáha prepravovať palestínskych pacientov z Gazy do izraelských nemocníc cez blízky hraničný priechod Erez, posledný otvorený priechod medzi oboma územiami.

Mnohí z nich boli zabití pri útoku Hamasu a iní sú

medzi rukojemníkmi, ako napríklad Vivian Silverová, izraelsko-kanadská aktivistka, ktorá patrí medzi zakladateľky pacifistickej organizácie Women Wage Peace (Ženy za mier). (Pozn. redakcie – Vivian Silverová bola v čase rozhovoru rukojemníčkou Hamasu, pred niekoľkými dňami však oficiálne zdroje potvrdili jej smrť.)

Sú to extrémne bolestivé udalosti, ku ktorým pribúdajú informácie o tisíckach mŕtvych Palestínčanov v dôsledku bombardovania Gazy. Nazvali ste to aj „orgiami vzájomnej brutality“, kde zaniká schopnosť ľudského súcitu.

Krutosť terorizmu Hamasu, extrémne násilie voči neozbrojeným ľuďom sa spája s pocitom bezmocnosti a fyzickej a psychologicknej neistoty, čo zapríčiňuje, že mnohí Izraelčania nie sú schopní prejavíť akékoľvek pochopenie a súcit voči Palestínčanom ako celku. Títo sú vnímaní ako absolútni nepriatelia, s ktorými je nemožné vzájomne interagovať okrem jazyka zbraní.

Jašie to vyjadril aj izraelský minister obrany Yoav Gallant, keď oznamoval totálne obklúčenie Gazy slovami: „Bojujeme proti ľudským zvieratám a podľa toho budeme aj konať.“

Je to pravda, ale väčšina populácie si nemyslí to isté. Paradoxne práve príbuzní osôb unesených na hranici s Gazou sa v mnohých rozhovoroch vyjadrujú proti tejto logike s presvedčením, že „násilie rodí len ďalšie násilie“ v nekonečnej dynamike.

Rovnako ako iní si myslím, že vzhľadom na túto realitu a mnoho iných predchádzajúcich tragických udalostí je pre Izrael krátkozraké myslieť si, že sa na bezpečnosť môže spoľahnúť iba vojenským potlačením terorizmu, bez otvorenia priestoru na rokovania, ktoré by

umožnili Palestínčanom využiť výhodu odmietnutia násilia. Treba urobiť všetko pre oddelenie palestínskej spoločnosti od pôsobenia Hamasu a jeho terorizmu.

Akým spôsobom?

V strednodobom horizonte si myslím, že je potrebné obnoviť rokovania s Palestínskou samosprávou. (Pozn. redakcie – Palestínska samospráva alebo Palestínske autonómne územia sa nachádzajú na Blízkom východe medzi Stredozemným morom a riekou Jordán. V súčasnosti de facto pozostáva z viacerých exkláv na Západnom brehu Jordánu, oddelených od seba židovskými osadami, ktoré má pod kontrolou hnutie Fatah.)

Tiež uvažujem o okamžitej medzinárodnej sile podobnej tej, ktorá je prítomná na hranici medzi Libanom a Izraelom, možno s účasťou niektorých arabských krajín. A potom by som si priať – v dlhodobom horizonte – vypísanie voľieb na palestínskych územiach, ktoré sa neuskutočnili od roku 2006, keď Hamas vyhral v Gaze a vojskovo silou odtiaľ vytlačil Palestínsku samosprávu.

Nie je však pri tisícoch civilných obetí v Gaze v dôsledku izraelskej vojenskej intervencie predvídateľné, že sa bude obyvateľstvo radikalizovať a stavať na stranu Hamasu, schopného ušetriť Izraelu smrtonosný úder? Okrem toho, Palestínska samospráva sa obvykle považuje za nespôľahlivú, pretože je podkopaná korupciou, navyše tajne spolupracuje s izraelskou vládou. Ona je tá, ktorá v skutočnosti riadi obsadené palestínske územia a podporuje agresívne kroky usadlíkov.

To je pravda. Na Západnom brehu prebiehajú protesty proti Abu Mazenovi a na podporu

Hamasu, ktorý je vnímaný ako oslobodzujúca sila. Treba sa však pozrieť aj na to, či skutočne 2,5 milióna Palestínčanov žijúcich na týchto územiach súhlasí s despotickou a utláčajúcou politikou Hamasu. To isté platí aj o Gaze po rokoch podriadenia sa a chudoby.

Prieskumy pred dvoma rokmi dávali Hamasu náskok pred Palestínskou samosprávou, ale potenciálnym kandidátom, ktorý získaval najviac podpory, bol a stále zostáva Marwan Barghouti, líder hnutia Fatah. Je vo väzení od roku 2002 a je považovaný za palestínskeho Mandelu. Preto by bolo múdrou krokom prepustiť ho.

Ak zostaneme pri bode právnej existencie Palestínskeho štátu,

ako môže prakticky vzniknúť, ak neexistuje kontinuita na území obsadenom tisícmi izraelskými usadlíkov, ktorí tam diktujú podmienky?

Počas posledných rokovaní v roku 2014, ktoré v tom čase zastrešoval prezident Obama, sa uvažovalo o predstave územnej výmeny 4-5 % územia na Západnom brehu pri hranici s Izraelom za oblasť blízko Negevskej púšte. Sú tu však rozdiely z hľadiska úrodnosti pôdy a blízkosti k Jeruzalemu. Umožnilo by to však začleniť do Izraela viac ako 300-tisíc usadlíkov, väčšinou ultraortodoxných, alebo prisťahovalcov z Ruska alebo Etiópie, usídlených vďaka stimulom štátu, ktorý pre nich postavil skutočné mestá.

Na Západnom brehu by zоста-

lo ďalších približne 130-tisíc usadlíkov, roztrúsených v menších a odľahlých osadách, ktorí by mohli mať motiváciu presťahovať sa inam v rámci Izraela. Bohužiaľ, mnohí z nich patria k najradikálnejšej nacionálno-náboženskej pravici a mohli by na to zareagovať násilím. Je to odvážna hypotéza riešenia, ale nevidím žiadne iné možné alternatívy. Treba mať na pamäti, že už predchádzajúca Netanjahuova vláda a v roku 2020 plánovala pričleniť oblasť C na Západnom brehu (kde žijú židovskí usadlíci) k Izraelu.

A čo riešenie jedného štátu pre dva národy? Je to ešte možné po vyhlásení z roku 2018, v ktorom parlament hovorí o Izraeli ako o národe židovského ľudu?

Je to akademická hypotéza, v súčasnosti neprípustná. Riziko spočíva vo vytvorení jedného štátu, ktorý by vznikol *de iure* pričlenením toho, čo sa už *de facto* udialo, s Palestínčanmi zbavenými občianskych a politických práv, čo by viedlo k rozdeleniu židovského štátu a demokracie. Bola by to neudržateľná situácia etnického štátu, ktorá by mohla vyústiť do občianskej vojny.

Alternatívou by bol plne demokratický a rovnoprávny binacionálny štát, ktorý by však podľa demografickej tendencie predznamenával budúcnosť s väčšinovou arabskou populáciou. Pre Židov v Izraeli a na celom svete by to bol neprijateľný scenár. Pre nás je nevyhnutné, aby existovalo miesto, Izrael, kde sa ľudia môžu identifikovať a byť väčšinou po stáročiach vyhnanstva a prenasledovania.

Právo byť pánmi svojho osudu je prejavom sionistickej ideológie, ktorá presahuje rozdiely medzi pravícou a ľavicou medzi Židmi. Znamená byť antisionistom aj, ako mnohí tvrdia, byť antisemitom?

Teoreticky nie, ale historicky je potrebné brať do úvahy, že sionizmus vznikol ako úplne minoritný prúd v židovskom svete koncom 19. storočia pod vedením západne orientovaného Žida, Mađara Theodora Herzla s cieľom zakladať židovské osídlenie v Palestíne. Narazil na prúd tých, ktorí chceli byť integrovanou súčasťou európskych národných štátov, na početných židovských militantov revolučného socializmu, ktorých lákal proletársky internacionalizmus a ktorí boli presvedčení, že tak by antisemitizmus zmizol, a nakoniec na ortodoxný rabínsky prúd, ktorý čaká na príchod Mesiáša a na obnovu Izraela.

Prenasledovanie Židov v Európe, nástup nacizmu a holokaust vnútili pocit nevyhnutnosti sionizmu. Sionizmus vznikol ako hnutie oslobodenia židovského ľudu, ktorý sa rozhodol pre svoje národne sebaurčenie, ktorý nechcel zostať iba utláčanou alebo tolerovanou náboženskou komunitou. Preto odopierať Židom toto právo na sebaurčenie, ktoré je uznávané iným národom, je silne diskriminačné a veľmi blízke antisemitizmu.

V každom prípade je však dnešný Izrael štátom, kde nežijú len Židia.

Skutočne, 20 % populácie je arabskej národnosti a v jeho vnútri neexistuje diskriminácia voči menšinám. Áno, izraelskí Arabi čelia sociálnym a ekonomickým ťažkostiam, ale plne využívajú slobody a občianske práva. Sú súčasťou viacerých strán a majú zvolených poslancov v Knesete (izraelskom parlamente). V niektorých oblastiach, od univerzít po zdravotníctvo, je významná prítomnosť izraelských Arabov, najmä žien.

Celý rozhovor si môžete prečítať na stránke nm.sk.

Fabio Ciardi

Cirkev malých spoločností

Lebo kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v mojom mene...

Foto: CSC audiovizioní

Chvilie modlitby s Alettou a Natáliou, prvými spoločníčkami Chiary

Ako bude vyzerat' Cirkev budúcnosti?

Bude inakšia, možno menšia, ale vedená silnou prítomnosťou Boha medzi ľuďmi.

Cirkev zajtrajška? „Bude menšia, bude musieť začať so všetkým odznova. Nebude schopná zapíňať mnohé z budov, ktoré vybudovala počas vrcholného obdobia. Nielenže ubudne z jej prívržencov čo do počtu, no stratí aj mnohé zo svojich privilégií v spoločnosti.“ Znovu bude začínať od malých skupín, od hnutí, z menšiny, ktorá znovu postaví do centra skúsenosti viery. Potom čoraz osamelejší človek „objaví malé spoločenstvo veriacich ako čosi úplne nové. (...) Cirkev zažije nový rozkvet, ľudia ju budú vnímať ako svoju otčinu, ktorá im poskytuje život a nádej, čo presahujú smrť“. Tieto slová o budúcnosti Cirkvi, ktorými vtedajší profesor teológie Joseph Ratzinger na Vianoce 1969 ukončil cyklus piatich prednášok v rozhlase, sa ukázali ako prorocké. Vznikla z nich kniha *Viera a budúcnosť* (nem. orig. *Glaube und Zukunft*, v taliančine *Fede e Futuro*, 1971).

O štyri roky neskôr sa Chiara Lubichová zrejme vydala rovnakým smerom, keď si Cirkev budúcnosti predstavovala ako malé skupiny ľudí s Ježišom uprostred nich. Práve dokončila prípravu štyroch príhovorov na tému *Ježiš medzi nami*, ktoré vydala v roku 1976 pod názvom *Kde sú dvaja alebo traja...* V úvode knihy vysvetľuje: „V našom živote sme s rozhodnosťou dali prvoradé miesto Ježišovi medzi nami. Vieme totiž, že všetko má hodnotu, ak je Ježiš medzi nami, a nič nemá hodnotu, ak Ježiš medzi nami nie je prítomný.“ Na začiatku jej príbehu v štyridsiatych rokoch minulého storočia ju veľmi oslovili Ježišove slová: „Kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v mojom mene, tam som ja medzi nimi“ (Mt 18, 20). „Objavila“, že on nie je prítomný len v našom vnútri alebo v bratovi vedľa nás, ale aj uprostred všetkých tých, ktorí sú zjednotení v jeho mene.

Pri návšteve citadely Loppiano (pri Florencii) ju 17. novembra 1975 požiadali, či by mohla pár slovami zhrnúť tieto svoje príhovory:

„Odkedy som začala toto leto o Ježišovi medzi nami meditovať, premýšľať a komunikovať ho, začal byť niečím nesmierne väčším, než bol predtým (...). Pretože Ježiš uprostred medzi nami, to

je Ježiš! Tu medzi nami nie je nejaká formulka či čnosť, určitá dobrota, alebo láskavosť či pozornosť, alebo niečo božské; je tu osoba; my ho svojimi očami nevidíme, ale on nás počuje a skúma každú našu myšlienku, každý úder nášho srdca, každé jedno priľnutie našej duše. On je tu. Nevieť, či je tam, či je tu, či je tamto; predstavujem si, že je v každom a všetkých nás obklopuje. No on, osoba, je tu. (...) Táto jeho prítomnosť takmer vo mne vyvoláva bázeň, spôsobuje, že mám obavy hovoriť, lebo viem, že ma počúva (...). Keď som sa hlbšie ponárala do skutočnosti, že je tu prítomný, hádam najviac ma zasiahlo to, že jemu stačí málo vecí: dve-tri; a že tam, kde je, formuje Dielo, ktoré prišiel na zem vytvoriť: Cirkev. Preto vo mne skrslo nesmierne nadšenie postaviť mu tisíce a tisíce, milióny kostolov, nie murovaných, ale z dvoch alebo troch osôb zjednotených v jeho mene, roztrúsených po celom svete. (...)

Nebude dušou zajtrajšieho sveta Ježiš uprostred cirkvi malých spoločenstiev, pohyblivých kostolíkov-cirkví, ktoré sa môžu rozísť do celého sveta? (...) A to všetko stále prostredníctvom malých vecí, ako keď sa Ježiš narodil (...) v maštali: prostredníctvom dvoch alebo viacerých: dvoch alebo viacerých chlapcov, dvoch alebo viacerých dievčat, dvoch alebo viacerých žien, matky a syna, nevesty a svokry, dvoch alebo viacerých.

Myšlienka, že môžeme s Ježišom-osobou medzi nami vybudovať nespočetné množstvo kostolíkov-cirkví, je myšlienka, ktorá mi v týchto dňoch najviac leží na srdci, a rada by som vám ju všetkým odovzdala, aby ste vedeli, že máme v rukách poklad, ktorý niekto, kto príde zvonka, nemôže pochopiť. Vy však, pretože ste boli vyvolení a ste mladí a malí vo svojom rozvoji, alebo niektorí už od mala ste sa priúčali tomuto duchu, vy viete, čo znamená. Lebo Ježiš medzi vami vás už viedol, Ježiš uprostred vás už viedol, ako napredovať, to on vám dával svetlo, to on osušal vaše slzy, on vás zbavoval bolesti, úzkosti a pokušení, za všetkým je on, Ježiš medzi nami, naše svetlo.

Chcela by som vám predovšetkým odovzdať (...) vášeň, ktorá zaplavuje moje srdce, aby bolo ľudstvo zaplavené týmito cirkvami, aby sme ich budovali v celom ľudstve.“

Anton Fabian

Ako priblížiť vieru dnešnému človeku?

Téma Ako priblížiť vieru dnešnému človeku je zaujímavá pre všetkých, ktorí chcú hovoriť so svojimi rovesníkmi o náboženských hodnotách, ale aj o sporných bioetických, cirkevno-politických alebo historických otázkach. Dôležitá je aj pre rodičov, učiteľov, kňazov, katechétoch a vychovávateľov, ktorí majú na starosti evanjelizáciu a uvedomujú si, aké ťažké je motivovať im zverených mladých pre náboženský život. Tú istú otázku si kladú spisovatelia, filozofi, redaktori v médiách a všetci, ktorí pracujú so slovom a vedia o sile jeho vplyvu. Rozmýšľajú, ako príťažlivým spôsobom ponúknuť vieru, aby pre nich znamenala radosť v osobnom živote. Jednou z ciest je objaviť hodnotu vzťahu.

HODNOTA VZŤAHU

Množina vzťahov je, prirodzene, veľmi bohatá. Pomenujme aspoň niektoré: synovstvo; rodičovstvo; priateľstvo; partnerstvo; vzťah k práci, záľubám a veciam; náboženský vzťah.

Zakódovanie a realizácia prirodzených ľudských vzťahov v štruktúre správania sa človeka je jedným z predpokladov nadviazania vzťahov vyššieho typu. Tak ako možno mať rád rodičov, priateľa, hudbu, tak možno mať rád aj Boha.

Mať čas

Prvou podmienkou na vytvorenie vzťahu je *mať čas*. Antoine de Saint-Exupéry v rozhovore malého princa s líškou o ruži hovorí: „O mojej ruži by si obyčajný okoloidúci myslel, že je podobná tisíciam iných. Ale ona jediná je dôležitá, pretože práve ju som polieval, dával pod príklop, chránil pred vetrom... A pre ten čas, ktorý som svojej ruži venoval, je tá moja ruža taká dôležitá!“ Záhradník si teda vytvoril vzťah k ruži, lebo sa o ňu staral tým, že investoval svoj čas.

Ak chceme mať niečo alebo niekoho radi, musíme investovať svoj čas. Ružou je teda: šport, umenie i vysnívaný a vyhladaný partner.

Rovnako, ba ešte prehlbenejšie sa vytvára aj vzťah človeka k Bohu. Keď sa teda niekto rozhoduje ísť do kostola, žiť podľa Slova života, uplatňuje zásadu, že vďaka času, ktorý strávi pre Boha a s Bohom, vzniká vzťah k nemu. Nie je možné

mať rád Boha bez toho, aby človek nenaplňal hodnoty času rozvíjaním svojho duchovného života.

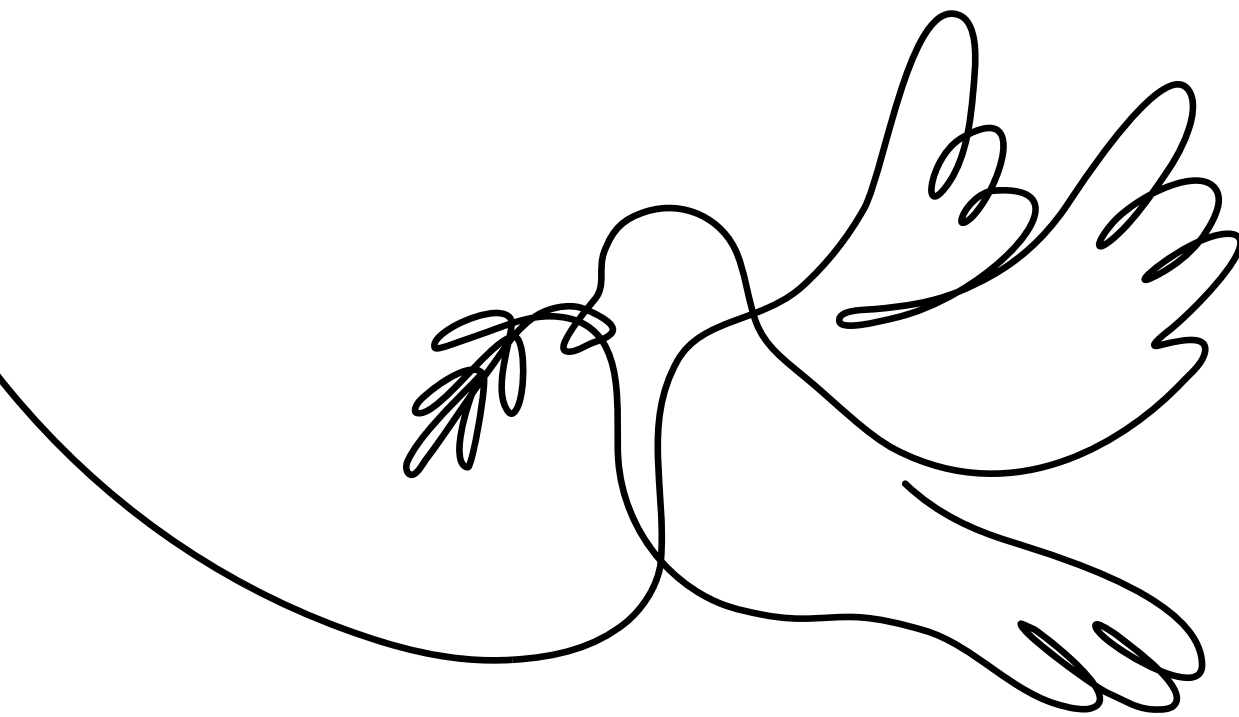
Komunikácia

Druhou podmienkou na získanie vzťahu je rozprávať sa, komunikovať. Človek sa najčastejšie – aj v priemete svojho vnútra do „vonkajšieho“ prostredia – prejavuje rozprávaním, ktoré treba chápať v širokých súvislostiach jazykových a mimojazykových prvkov. Vzťah sa teda rodí v situácii, keď sa človek úprimne ponúkne vonkajšiemu svetu, keď sa vyjadrí náklonnosťou a dôverou.

To je dôvod, prečo nás múdri rodičia už od detstva učili modliť sa. Lebo rozprávať sa v modlitbe s Bohom znamená: odkrývať mu svoj život, ďakovať mu a odprosovať ho. Boh k nám hovorí „udalosťami a slovami Písma“ a my mu odpovedáme modlitbou. Niekedy vlastnými slovami, inokedy naučenými modlitbami, alebo rozjímaním, alebo tichom.

Dar a obeta

Tretou podmienkou na vznik vzťahu je dar a obeta. Ak má niekto sviatok, priniesť kvetiny znamená vyslať signál, že si jubilanta vážime viac ako 10 eur, ktoré sme obetovali na kytičku. Obdarovaný si v dare „prečíta“, „rozlúšti“, ako si ho iní vážia, a tak vzniká vzťah. Aj preto si snúbenci dávajú zlaté prstene. Dar je cesta k srdcu. Pre toho, kto dar vytvára a ponúka, je to obeta. Pre toho, kto obetu prijíma, je to dar. Každý

tomuto gestu ako „predobrazu“ vytvárania či potvrdzovania vzťahu rozumie.

Keď vyjdeme z textu Písma, možno v týchto súvislostiach konštatovať, že zmysel starozákonných obiet spočíva v úsilí človeka prejavíť Bohu svoju náklonnosť, fakt, že si ho váži. Toto starozákonné posolstvo možno uplatniť aj v súčasnosti. Veriaci musí svoje presvedčenie zhmotniť, čím vzniká obetný dar. Ide o realizáciu Ježišovho príkazu: „Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa navzájom milovali.“ (Jn 13, 34)

Manažment túžob

Štvrtou podmienkou na to, aby sme rozvinuli vieru ako osobný vzťah, je prežívanie a vyjadrenie existenčnej túžby, clivoty po niekom. Básnický povedané: byť lačný (chudobný) **po niekom**. Tento výraz tu nepoužívame v ekonomickom, ale existenciálnom a spirituálnom význame. Chudobou ryby je závislosť od vody. Chudobou slnečnice je závislosť od slnka. Opierame sa o Ježišovu výpoveď: „Blahoslavení chudobní v duchu...“ (Mt 5, 3) V gréckom origináli výraz *anavím* neoznačuje iba človeka, ktorý nemá peniaze, ale toho, kto má prázdnu náruč. Takého možno obdarovať. Ak je človek pred Bohom s prázdnyimi rukami, on ho môže naplniť.

Synonymom slova „chudoba“ je „závislosť“. Byť chudobný znamená: potrebovať čosi, byť závislý, byť odkázaný. Aj Ježišovi išlo o to, aby si

človek vo svojom zmýšľaní uvedomoval závislosť od Boha, odkázanosť na neho.

Pôsobivý príklad na onú závislosť uvádza indický mudrc Attara de Neishapur: Milujúci zaklopal na dvere svojej milovanej. „Kto je tam?“ spýtala sa ona zvnútra. „To som ja,“ povedal milujúci. „V takom prípade si choď! V tomto dome sa nezmestíme: ty i ja!“

Odmietnutý odišiel na púšť, kde veľa mesiacov strávil v meditáciách, uvažujúc nad slovami milovanej. Napokon sa vrátil a znova zaklopal na dvere. „Kto je tam?“

„Tu si ty!“ odpovedal a dvere sa hneď otvorili.

Pri stvárňovaní vzťahu sa rozhodujúcim fenoménom stáva fakt osobných potrieb. Naplnenie nikto nenájde sám v sebe. Nikto nie je schopný urobiť sa sám zo seba a v sebe šťastným. Ani na poslednom súde nebude mať cenu ten, kto by sa chcel predstaviť menom, kariérou a bohatstvom, ale ten, kto Bohu na otázku Kto je tam? bude môcť povedať: Tu si ty!

Na sebarealizáciu človeka – v najplnšom kvalitatívnom vyznení – sú nevyhnutné hodnotné vzťahy, a to v relácii človek – človek, ako aj človek – Boh. Štyri vymedzené podmienky vzniku vzťahu sa uplatňujú aj v náboženskom živote. Vždy keď ma prepadli pochybnosti vo viere, opýtal som sa seba, ktorú podmienku som nezachoval? Môžem dosvedčiť, že spĺňaním uvedených podmienok sa viera v mojom živote stala pre mňa tým, čím je pre horolezca lano.

Terézia Lenczová

Prosociálnosť je láska k blížnemu (prvá časť)

Január 1990, rok nádeje zo získanej slobody po dlhých rokoch totality. Nádych a horúčkovitá snaha čím skôr naprávať, čo nám komunizmus zobral, čomu prekazil rozvoj. Tu ide o rozvoj vzdelávania a výchovy, o budovanie cirkevných škôl. Dve pozvania pre Ladislava Lencza, laického teológa a tichého publicistu „do šuplíka“, lebo jeho témy neboli režimom vítané.

Už v januári 1990 otcovia biskupi iniciovali na Ministerstve školstva stretnutie odborníkov k téme cirkevné školstvo. Vďaka odporúčaniu Františka Mikloška pozvali aj Ladislava Lencza. Bolo to veľmi zápalisté stretnutie, veď išlo o takú dôležitú tému! Keď mi manžel Laco doma referoval, veľmi jasne pocítil, že môže a má svoje talenty využiť inde: „Otcovia biskupi sú zodpovední za školské vzdelávanie a náboženskú výchovu detí na Slovensku, to je ich úloha. Veľmi túžim, aby aj deti z rodín, kde počas totality chýbala nielen náboženská výchova, ale celková formácia v hodnotovom systéme, dostali formáciu k všeludským hodnotám.“

Kým sme na modlitbách niesli túto výzvu – zatiaľ s neznámym riešením –, dostal manžel Laco pozvanie na Kongres o výchove v Ríme, organizovaný Hnutím fokoláre. Tam sa stretol so španielskym psychológom Rocheom Olivarom, ktorý v Španielsku a tiež v niektorých juhoamerických krajinách budoval projekt Prosociálnej výchovy.

Po návrate domov sa Laco vrhol do štúdia tejto témy. Knihu doktora Rocheho Olivaru vďaka znalosti

latinčiny a francúzštiny „prečítal“ a pustil sa do štúdia skúseností z tejto oblasti aj v anglicky hovoriacich krajinách. A najmä hľadal doma, na Slovensku, ľudí, odborníkov, ktorí by vedeli a chceli pomôcť sformovať projekt vzdelávania v oblasti hodnôt pre deti a mládež na báze vied o človeku.

A tak sa postupne v dialógoch črtal pedagogický projekt, primeraný spoločenskej situácii na Slovensku. V žiadnom prípade to nemala byť alternatíva k náboženskej výchove, takej vzácnej v slovenských pomeroch, ale prosto výchova k hodnotám, k osobnostnej zrelosti všetkých detí a mladých ľudí. A tak vznikol vzácny projekt s medzinárodným dosahom, najmä v Českej republike, *projekt nového výchovného predmetu etická výchova*. Postavený je na základe všeludských hodnôt a smerovaný k pozitívnej sociálnej orientácii detí a mládeže, k schopnosti nezištnej lásky k ľuďom (k prosociálnosti). Názov projektu *Etická výchova* sa ustálil po búrlivých debatách odbornej verejnosti.

Štruktúra tohto výchovného projektu v slovenskom šate sa zame-

riava na 10 stupňov ľudského dozrievania a na (spôčiatku) šiestich až ôsmich aplikačných témach, kde je etická výchova potrebná a veľmi spoločensky prínosná.

Desať krokov k osobnej zrelosti, ktoré sa v jednotlivých ročníkoch základného vzdelávania a v dvoch ročníkoch stredného vzdelávania primerane veku postupne prehlbujú. V cieľovom zameraní na formáciu k prosociálnosti Ladislav Lencz' tieto „kroky“ rozšíril do podoby Mravného kódexu prosociálneho správania:

1. Otvorená komunikácia – Usiluj sa komunikovať otvorene, ale taktne, viac počúvať ako hovoriť.
2. Sebapoznanie a sebaúcta – Každý človek je nesmierna hodnota. Maj úctu k sebe aj k druhým.

Foto: archív T. Lencza

Laco Lencz s manželkou Teréziou

3. Pozitívne hodnotenie druhých – Nájdi v každom človeku niečo pozitívne a pripisuj mu pozitívne vlastnosti.
4. Tvorivosť a iniciatíva – V oblasti ľudských vzťahov buď nápaditý a tvorivý.
5. Vyjadrovanie postojov a citov – Často vyjadruj radosť, nadšenie, uznanie a iné pozitívne city. Negatívne city vyslovuj ohľaduplne a nie často.
6. Empatia, pochopenie druhých – Buď empatický, všímaj si a rešpektuj postoje a city druhých.
7. Asertivita, byť sám sebou – Pasívne alebo agresívne správanie nevedie k cieľu. Buď asertívny.
8. Pozitívne vzory – Riad sa pozitívnymi vzormi a buď sám príkladom.

9. Prosociálne správanie – Buď prosociálny, snaž sa spolupracovať, pomáhať a darovať.
10. Prosociálnosť voči spoločnosti – Angažuj sa za sociálne dobro.

Súbežne s formovaním štruktúry a metód pedagogického projektu etickej výchovy Laco Lencz a jeho tím nadšených spolupracovníčok a spolupracovníkov komunikovali s Ministerstvom školstva, s Metodicko-pedagogickými centrami a s odborníkmi s cieľom rozbehnúť prípravu lektorov na školenie učiteľských kádrov. Vďaka tomuto maximálnemu nasadeniu sa podarilo už v roku 1992 začať na približne 20 školách na Slovensku experimentálne overovanie, skúšobný štart nového predmetu pre

základné školy a prvé dva ročníky stredných škôl. A od roku 1993 bola etická výchova schválená na slovenských školách ako povinne voliteľný predmet v alternácii s náboženskou výchovou.

Jednou z náročných až bolestných fáz projektu etickej výchovy boli prejavy nepochopenia zmyslu a cieľa tohto projektu vo verejnosti. Potrebne je veľmi zdôrazniť, že Laco Lencz, iniciátor a hybný motor projektu etická výchova, predpokladal, že etická výchova i náboženská výchova budú vo vzťahu vzájomného dopĺňania. To znamená, že bude vhodné, aby deti a mladí ľudia mohli mať obidva predmety, ktoré sa vzájomne dopĺňajú, podľa slobodného rozhodnutia rodičov a mladých ľudí. Pritom deti z kresťanských rodín budú mať ako benefit obidva predmety, deti z rodín bez náboženského zamerania iba etickú výchovu. Žiaľ, táto túžba Laca Lencza sa nezrealizovala z rôznych spoločenských a organizačných dôvodov.

Dnes, po 30 rokoch, etická výchova žije. Katedra etickej výchovy Trnavskej univerzity pod vedením doc. PhDr. Andreja Rajskeho nesie a ďalej rozvíja tento projekt. V októbri 2022 usporiadali v Smoleniciach sympóziu s názvom: *Škola s charakterom. Medzi ústredné témy sympózia patrila morálna reflexia uprostred etickej výchovy, škola priateľská dobru a didaktická reflexia v komunitách učiteľov*. Bohatá účasť slovenskej a českej pedagogickej obce a ich prezentované skúsenosti hovorili samy za seba o nádeji pre naše školstvo.

¹ Lencz, Ladislav: Etická výchova pre cirkevné školy, 3. Vydalo Metodické centrum v Bratislave, rok 1999, s. 3.

Mária Kostyálová

Prístup bez obviňovania ako východisko z bludného kruhu šikany

Zo štatistík Štátnej školskej inšpekcie vyplýva, že viac ako tretina žiakov bola jeden- alebo viackrát svedkom šikanovania a takmer každý šiesty žiak na Slovensku sa stal jeho obeťou. Na závažnosť tejto problematiky poukázal aj nedávny tragický prípad len 15-ročného Romana z Parchovian, ktorý si údajne siahol na život v dôsledku šikany. Ako sa voči šikane efektívne brániť, aby nevedla až k takýmto vážnym následkom, a ako jej môžeme predchádzať sme sa v rámci webinára „Ako čeliť šikane inovátnym spôsobom“ rozprávali s mediátorkou a školiteľkou Prístupu bez obviňovania Beatou Roggenbuckovou. Prinášame vám prehľad najdôležitejších myšlienok, ktoré na webinári zazneli.

Téma šikany rezonuje v spoločnosti čoraz viac a ukazuje sa, že potrestanie páchatel'a nemusí vždy priniesť očakávané výsledky a viesť k zlepšeniu situácie šikanovaného dieťaťa. Navyše je spojené aj s rizikom pomsty.

V Británii preto navrhli koncept, ktorý sa nezameriava na trestanie vinníka, ale skôr na zmenu skupinovej dynamiky. Nazvali ho No Blame Approach (NBA), teda Prístup bez obviňovania. Jedným z jeho školiteľ'ov je aj Beate Roggenbucková, ktorá nám počas [webinára Ako čeliť šikane inovátnym spôsobom](#) priblížila, ako tento prístup funguje v praxi.

V prvom rade je dôležité si uvedomiť, že pri šikane nejde len o interakciu medzi páchatel'om a obeťou, ale o situáciu, do ktorej je zapojená celá skupina. Šikanovanie je skupinový jav. Aktivity šikanovania sledujú ostatní – a v mnohých prípadoch je to práve ich otvorený alebo tichý súhlas, ktorý šikanujúceho povzbudzuje, aby vo svojom konaní pokračoval.

Ako Roggenbucková ďalej zdôraznila, keďže medzi šikanujúcimi a šikanovaným žiakom je extrémna nerovnováha moci, je nevyhnutné, aby sa do situácie zapojil aj pedagóg. Pedagóg sa v prvom kroku porozpráva so šikanovaným žia-

kom, aby ho ubezpečil o odhodlaní pomôcť mu a prispieť k vyriešeniu jeho problému. Učiteľ následne od obete šikany zistí mená priateľ'ov v triede, ktorí ju podporujú, a zároveň aj mená tých, ktorí sa na šikanovaní podieľajú.

„Jedinečnosť tohto prístupu je práve v tom, že nejde o podpornú skupinu pre šikanovaného žiaka, ale pre učitel'a, ktorý sa takýmto spôsobom snaží zozbierať nápady a opatrenia, ktoré môžu členovia skupiny realizovať, aby sa šikanovanie zastavilo,“ vysvetlila naša hostka.

Na začiatku stretnutia s podpornou skupinou, ako Roggenbucková ďalej vysvetlila, vysloví učiteľ' znepokojenie nad tým, že jeden zo žiakov v triede je šikanovaný, a zdôrazní, že ide o neprijateľ'nú situáciu, ktorú treba zmeniť. Pritom prejaví uznanlivý postoj voči všetkým účastníkom bez toho, aby niekoho obviňoval.

Práve tento otvorený prístup, ktorý nie je primárne zameraný na identifikovanie a potrestanie obete, je podľa nej tým zázračným kľúčom, vďaka ktorému Prístup bez obviňovania funguje. Úlohou žiakov je totiž vymyslieť aktivity, ako obeť viac zapojiť a vtiahnuť do kolektívu.

Môže to byť napríklad formou pozvania na narodeninovú oslavu, spoločne stráveného vol'

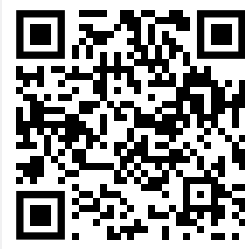

Beate Roggenbucková

ného času po škole alebo ponúknutia pomoci pri domácich úlohách. „Zo strany agresorov je pritom postačujúce, ak povedia, že so šikanovaním prestanú,“ zakončila Roggenbucková. Hoci sa učiteľ vyhne priamemu označeniu agresora, podľa školiteľky sa zo skúsenosti ukazuje, že z kontextu rozhovoru iniciátor šikany vždy pochopí, že reč je o ňom.

Približne po 8 až 14 dňoch sa učiteľ s obeťou, ako aj s členmi podpornej skupiny opäť samostatne stretne, aby zistil, ako sa situácia vyvíjala a či sa im podarilo zrealizovať ich nápady, ako obeť podporiť. Pokiaľ šikanovanie prestalo, tento prístup sa ukázal ako úspešný, pokiaľ nie, učiteľ obeť ubezpečí o tom, že sa bude problémom naďalej zaoberať. „Pokiaľ sa situácia napriek všetkým prijatým opatreniam nezlepší a obeť je naďalej šikanovaná, môže prísť napríklad k opätovnému stretnutiu s agresorom, prípadne aj s jeho rodičmi,“ objasnila Roggenbucková.

Zároveň vyzdvihla dôležitosť roly rodičov a pedagógov, ktorí môžu ako prví na dieťaťi upozorovať zmeny a vytušiť, že môže byť obeťou šikany. Medzi tieto znaky patrí napríklad depresívna nálada, pokles výkonu v škole, problémy

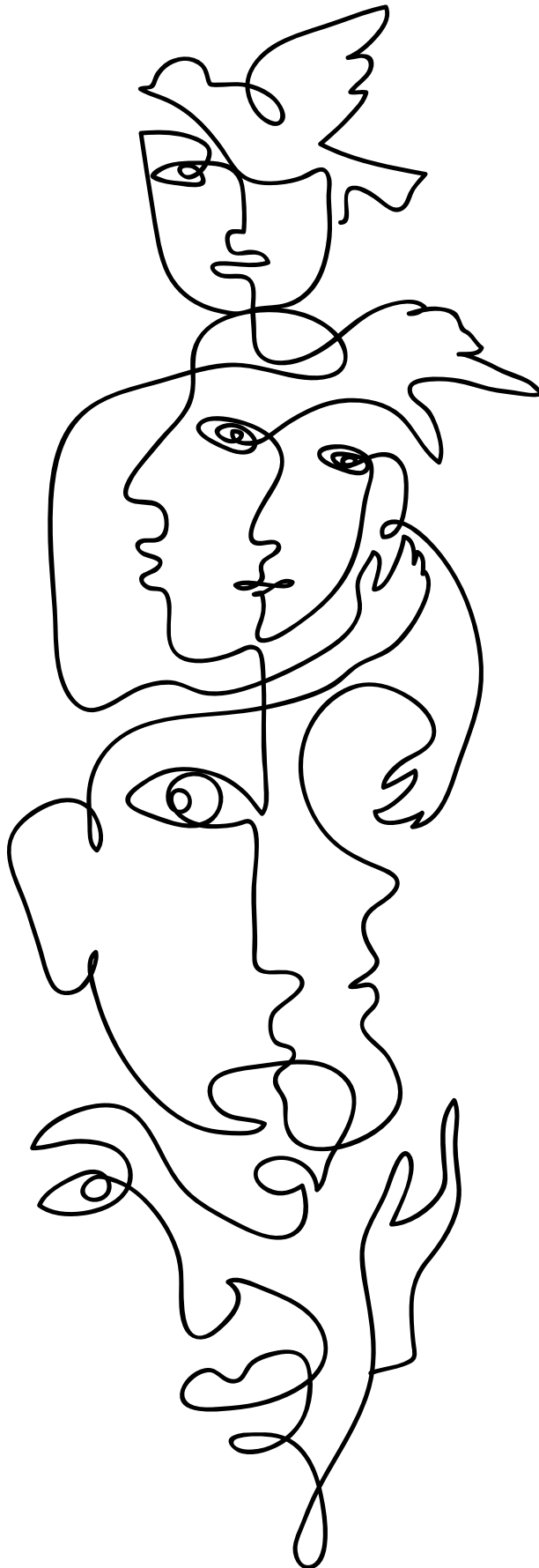
Celý záznam
webinára je dostupný
na Youtube kanáli
nm.sk.

s koncentráciou, obavy, hnev, vnútorná uzavretosť, bolesti hlavy alebo uzavretie sa do vlastného sveta.

Hoci, ako Roggenbucková pripustila, sa niektorým môže zdať Prístup bez obviňovania málo direktívny a môžu spochybňovať jeho účinnosť, prax ukazuje, že v 90 % nemeckých škôl, v ktorých bol aplikovaný, viedol k pozitívnym výsledkom. A to nielen pri klasickej, teda fyzickej forme šikany, ale aj pri tzv. kyberšikane, ktorá sa odohráva v online priestore. Tá je podľa Roggenbuckovej ešte nebezpečnejšia, pretože „internet nikdy nezabúda“ a to, čo sa šíri v online svete, nie je možné kontrolovať. „V niektorých prípadoch môže byť tento tlak na obeť dokonca taký veľký, že vyústi do samovraždy,“ vypichla zákernosť kyberšikany hostka webinára.

Na záver svojej prezentácie navrhla spôsob, ako sa proti nástrahám kyberšikany efektívne brániť a zvrátiť jej možné následky. Ako školiteľka metódy NBA vysvetlila, pomocou tzv. „búrky lásky“ môžu deti namiesto ponižujúcich správ či komentárov na adresu obeť posielat len pozitívne odkazy a nešíriť ďalej obrázky s dehonestujúcim obsahom.

Nehovor nič, miluj

Bola som v meste vzdialenom od bydliska mojej bývalej kolegyne asi 30 km. Zavolala mi a naliehavo ma prosila, či by som mohla prísť k nej. Veľmi plakala, údajne má chorú sestru. Cez ten hlasný plač som nadobudla istotu, že to nie je jediný problém a že veľmi trpí.

Nechala som svoje záležitosti nevybavené, kúpila som si cestovný lístok, sadla do autobusu a smerovala k nej. Našla som ju veľmi užialenú, apatickú, mala problémy v rodine.

Aj keď som sa nestotožňovala s jej názormi, objala som ju a mlčky počúvala jej životný príbeh. Prosila som Ducha Svätého o milosť, aby som vedela na jej otázky správne odpovedať. V hĺbke srdca som počula hlas – nehovor nič, miluj.

Neskôr som jej navrhla: „Čo keby sme do tejto ťažkej situácie pozvali Boha?“ Uistila som ju, že jej v tom pomôžem.

Zdržala som sa u nej do neskorého večera. Bola som však šťastná, lebo som dokázala dať blížnemu Boha Lásku.

Mária P.

**Vďaka za vaše svedectvá
solidarity a vzájomnosti.**

Svoje príspevky môžete aj naďalej posielať
na e-mailovú adresu casopis@nm.sk.

Nechajme deti, nech riešia aj ťažšie situácie samy

Sme manželia a máme dve deti, aktuálne už dospelé. Spomínam si na jednu situáciu, keď náš syn ešte nebol plnoletý, mal asi 17 rokov. Jeho koníčkom bolo technické zabezpečovanie kultúrnych akcií. Z jednej takej akcie sa nevracal a na esemesku neodpovedal. Keďže už bola neskorá nočná hodina, začali sme mať obavy, či sa niečo nestalo.

Keď sa nám konečne podarilo sa s ním spojiť, nechcel žiadnu pomoc, bol stručný a povedal nám, že niečo rieši. Chceli sme vedieť viac, ale nič konkrétne sme sa nedozvedeli. Naše obavy narastali. Premýšľala som o tom, ako mu poviem, aký strach sme mali a že si zaslúžime, aby nám vec vysvetlil.

Po chvíli som si uvedomila, že nemôžem pokračovať vo výčitkách, musím to zastaviť, a zverila som syna do Božej ochrany. S dôverou som sa modlila a dúfala, že príde domov živý.

Prešlo niekoľko ďalších hodín. Keď sa vrátil, povedala som mu, že som veľmi rada, že je v poriadku, a išli sme spať. Ďakovala som Bohu.

Neskôr sme sa porozprávali a syn nám vyrozprával, čo riešili. S manželom sme pochopili, že v tej chvíli nemohol do telefónu veci vysvetľovať. Z toho, čo povedal, bolo zrejmé, že konal zodpovedne.

Uvedomila som si, že je potrebné deťom viac dôverovať. Byť im nablízku, ak potrebujú pomoc, ale zároveň ich nechať, nech riešia aj ťažšie situácie samy, pretože ich to posilní.

Jaroslav a Mária Š.

Keď sa stretnú susedia. Len tak

Začalo to myšlienkou napodobniť stretnutie susedov v Prahe Vínovi, kde sa nachádza citadela Hnutia fokoláre. Býva tam môj syn s rodinou a často tam chodievam pomôcť s vnúčatami.

Keď som počula, že to bolo super, premýšľala som nad tým ešte nejaký čas a potom som zašla za naším bytovým dôverníkom už aj s návrhom pozvánky. Na nástenku pri výťahu (vo vchode, kde býva 16 rodín) som prišpendlila plagát: Milí susedia, bude STRETKO! (a k tomu ešte pár detailov).

V stanovenom čase som bola na dohodnutom mieste prvá. Zapochybovala som, či vôbec niekto príde. Letná terasa reštaurácie, ktorá sa nachádza priamo pod našim blokom, mala prichystaných pár stolov „dokopy“. Áno, v tej chvíli som v duchu poprosila, nech si aspoň niekto ku mne prisadne.

Už zďaleka mával na pozdrav náš bytový dôverník (vek – tesne nad štyridsať, obľubuje šport a ja som ho ešte v zlej nálade nevidela). Potom začali prichádzať ďalší, mladí i starší: otec so synom, dcéra s otcom, manželia i jednotlivci. Celé to bolo také spontánne, prirodzené, ja sama som bola v takej pohode ako už dávno nie. Veľa sme sa spolu smiali, poniektorí spomínali na začiatky, ako to bolo, keď sa pred 40 rokmi na rozostavané zablatené sídlisko nastahovali. Odznel veľmi vtipne vyrozprávaný príbeh, ako sa stretli „on“ a „ona“ na svadbe kamaráta, potom sa dva roky nevideli, neskôr sa zase stretli na inej svadbe, až to dotiahli k tej vlastnej... a pred pár rokmi sa stali našimi susedmi.

Jeden mladý muž poznamenal, že „stretkový“ plagát na nástenke považoval za niečo oneskorené k Veľkej noci, lebo tam boli nejaké kvietky. Tak sme sa zhodli, že nabudúce tam nakreslíme pivový pohár!

Niektorí iní sa spýtal: „Kto bol na Vianoce na polnočnej v kostole?“ (Myslel tým novopostavený rímskokatolícky kostol, ktorý stojí blízko nášho bloku.) Niektorí sme prikývli, a tak pokračoval: „Keď bolo po svätej omši, vonku nás ponúkali vínom, postáli sme spolu, povinšovali si, bolo to pekné.“ Potom pozrel priamo na mňa: „Ty si s manželom išla hneď domov? Tebe to kyslé omšové víno nechutí, čo?“ A zase smiech...

Nový kostol nezastrel výhľad na mesto, čo oceňujeme hlavne večer, keď sa dívame z balkónov. A tiež sme sa zhodli, že zvony, ktoré zvolávajú veriacich na modlitbu, nie sú ničím rušivým, čo by nás „šokovalo“, hlavne v nedeľu ráno.

Koláče chutili, pribalili sme aj domov, lebo neprišli všetci. Jedna suseda tiež iniciatívne odniesla inej susede, čo nemohla prísť. Chrumkali sme slané keksy, popíjali pivo alebo víno a rozchádzali sa až pri záverečnej.

Gabriela B., košické sídlisko

Zuzana Petruľáková

Rozhovory (nielen) na prechádzkach a výletoch

Keď som v puberte začala chodiť na túry a hrebeňovky s kamarátmi, zistila som, že nie pre všetkých znamená výlet automaticky rozhovor či dokonca počúvanie príbehov tak, ako som bola z detstva zvyknutá ja. Komunikácia, rozhovory sú jedným zo základných stavebných prvkov pri budovaní vzťahov. Pri spoločnom rozhovore sa nám čas rýchlejšie uplynie a deti zaujaté príbehom bez problémov kráčajú až do cieľa. Navyše sa buduje aj naša vzájomná blízkosť. O čom sa teda môžeme rozprávať?

Príbehy a rozprávky – motivácia pre mladšie deti

Keď boli naše deti škôlkari, vyzeral začiatok každého nášho rodinného výletu rovnako: Deti mňa alebo manžela chytili za ruku a vyhlásili: „Rozprávaj!“ Až potom sme mohli vyštartovať. Začínali sme klasickými rozprávkami, postupne sme prešli na dlhšie Dobšinského príbehy. Výhoda bola, že sme ich pri rozprávaní mohli upraviť pre svojich poslucháčov, keďže pôvodné verzie sú často dosť drsné. Boli aj momenty, keď sme cez pauzu na výlete ešte googlili detaily komplikovanej zápletky.

Okrem rozprávok sme deťom rozprávali aj príbehy, ktoré sme s manželom čítali či videli. Ďalším levelom sa stala vlastná tvorba. Máme sériu príbehov

o Svinke Dorotke a tiež o rodine Trávníčkovcov, ktorí zažívali to, čím naše deti práve žili.

Moja mama sa zas rozhodla šíriť povedomie o ochrane prírody, a tak im na spoločnej dovolenke v Tatrách každý deň rozprávala príbehy o ochranárovi zajkovi, ktorý zachraňoval les. O niekoľko rokov neskôr s nimi na prechádzkach zas preberala tému hoaxov a kritického myslenia.

Keď to takto napíšem, znie to veľmi umelo a vykonštruovane – ale každá téma sa dá podať pútavo, primerane veku a prepojiť s niečím, čo deti zaujíma, zasadiť do príbehu. Dôležité je, aby to bavilo všetkých zainteresovaných (rozprávača aj poslucháčov) a aby som vedel, prečo to robím.

Rozprávať sa dá naozaj o čomkoľvek.

Hodnoty a vedomosti

Spoločné výlety môžu byť teda časom odovzdávania hodnôt, myšlienok, vzorov, informácií, ktoré považujeme ako rodičia za dôležité. Škôlkari i deti na prvom stupni sú zvedavé a nasávajú ako špongie. Tí starší zas ocenia diskusiu a priestor, keď môžu niečo naučiť aj oni vás.

Takže o čom sa porozprávate najbližšie?

Príbehy svätých; príbehy hrdinov, ktorí niečo dokázali, prežili či ustáli; príbehy dobrodruhov, ktorí objavovali svet; príbehy, ako žili ľudia v praveku či v starovekom Egypte (sem už môžeme zakomponovať dejepis); možností je nekonečne veľa.

Ako dieťa som na výletoch často počúvala príbehy z druhej svetovej

Foto: Citta Nuova

Spoločné výlety môžu byť časom odovzdávania hodnôt, myšlienok, vzorov, informácií, ktoré považujeme ako rodičia za dôležité.

vojny a o partizánoch, keďže táto téma bola môjmu ockovi blízka a zvykli sme prázdninovať v okolí Banskej Bystrice. Hoci v jeho rozprávani boli príbehy zasadené aj do konkrétnych reálií a on o tom dokázal rozprávať naozaj pútavo, mnoho faktov si nepamätám. Ostali však vo mne emócie a hodnoty – ochota obetovať sa, vernosť a zrada i to, že veci nie sú čiernobiele, ale aj neuveriteľná vytrvalosť... a tiež pocit blízkosti s otcom.

Aj keď sa s deťmi rozprávam o faktoch, neznamená to, že po výlete ich mám skúšať, čo si zapamätali. Skôr to vidím ako také postupné sadenie semienok – informácií. Rozprávať v milión variáciách o veciach, ktoré sú mi blízke, ktoré považujem za dôležité, o ktorých chcem, aby boli podstatné aj pre moje deti.

A nemusia to byť len hodnoty, ale aj spoznávanie prírody (ktorý strom sa ako volá, o živote potokov a riek, geomorfológia, zvieracie stopy) a podobne. Môžeme spolu čítať mapu, počítať prejdené kilometre, pozorovať, ako sa mení krajina, ba hoci si aj vysvetľovať politický systém.

Zo života – reálneho i vysneného

Môžem tiež deťom rozprávať zážitky z práce, o svojich koníčkoch, na konkrétnych príkladoch im ukázať, aký význam má vzdelanie, či zapálenie pre nejakú tému.

Môžeme sa rozprávať o tom, po čom túžia (a po čom túžim ja), o svojich strachoch, radoostiach, starostiach. O čomkoľvek.

Môžeme spolu fantazírovať o nových vynálezoch, rozprávať sa o tom, akú superschopnosť by každý z nás chcel mať. Čiže odhaľovať a pomenúvať svoje túžby. Spokojne v obrazoch, príbehoch. Aj toto je spôsob, ako sa vzájomne spoznávať a prehľbovať svoje putá.

Deťom je fantazijný svet blízky, nebojme sa to využiť.

Niekedy naši detskí partáci chcú viac počúvať, inokedy zas rozprávať. Poskytnime im priestor! Moja skúsenosť je, že najlepší rytmus deti na túre chytia vtedy, keď sú zaujaté počúvaním. Pri kratších výletoch je vhodné viac sa venovať diskusií, keď dostane priestor každý, kto chce.

Rozhovory so staršími deťmi (10+)

So staršími deťmi sa na prechádzkach otvára priestor aj na rozhovory z osobného prežívania. Dokonca si myslím, že na „ťažší rozhovor“ – ktorý ide viac do hĺbky, je osobnejší, intímnejší – je prechádzka neraz vhodnejšia, ako keby sme ho viedli doma v obývačke.

Oveľa prirodzenejšie, nenásilnejšie totiž je rozprávať sa, kráčajúc vedľa seba, keď sa každý z nás pozerá pred seba, než hľadiť na toho druhého.

Taktiež chvíle ticha, ktoré do takýchto rozhovorov prirodzene patria, sú pri prechádzke akosi menej rušivé. Náročné momenty sa dajú niekedy odľahčiť podnetom z okolia tohto prostredia. A rytmická chôdza pomáha plynulosti diskusie.

Samozrejme, je potrebné zvoliť aj vhodnú lokalitu – ideálne nie veľmi frekventovanú, kde budeme mať potrebné súkromie, kde nie je náročný terén, ale široký chodník, aby sme sa počuli a mohli pohodlne kráčať vedľa seba.

Osobitnou kategóriou sú celodenné výlety. Niekedy potrebujú naše deti viac času, kým vznikne priestor dôvery, bezpečia, kým naberú odvalu otvorití citlivé témy. Keď sme spolu celý deň bez možnosti utiecť a bez iného (obrazovkového) rozptýlenia, užívame si pekný deň, sme v pohode a zažívame spoločnú radosť, vytvárame živnú pôdu na to, aby nám deti otvorili aj skryté zákutia svojho srdca.

Karol Polák

Sebavedomie a chudoba v duchu

(Život v existenciálnej pravde alebo lži)

K príspevku ma inšpirovalo Božie slovo, podobenstvo o neužitočnom sluhovi (Lk 17, 7-10). Stretlo sa vo mne s inými slovami evanjelia a mojou mnohoročnou skúsenosťou psychoterapeuta.

Častou objednávkou klientov je, že si prišli „zvýšiť sebavedomie“. Už tento postoj poukazuje, v akých časoch žijeme. Mnoho ľudí žije v sebaklame, že si všetko možno „za svoje peniaze“ kúpiť, a to rýchlo a hneď. Instantné tabletky na sebavedomie však neexistujú a som si istý, že nikdy nebudú.

Zdravé sebavedomie je empirický pojem predstav človeka, ktorý netrpí pocitmi menejcennosti, ale sa ani nepreceňuje. Pozná – uvedomuje si svoje silné a slabé stránky, dokáže si ich priznať, nemá prehnané ambície a súťaživosť v oblastiach, na ktoré mu sily nestačia, ani problém uznať, že druhí „môžu byť“ v niečom lepší ako on. Jeho slabosti mu neprekážajú cítiť sa plnohodnotným človekom, v spoločnosti pokojne, rozvážne vystupovať, komunikovať s inými ako rovnocenný človek. Vie, či mimovoľne cíti, že hodnota človeka nespočíva v jeho výkonoch, bohatstve, v tom, čo má. V opise a charakteristikách zdravo sebavedomého človeka by sa dalo ešte dlho pokračovať, sú o tom napísané celé knihy.

Asi neexistovala doba, v ktorej by bola taká módna túžba a úsilie *byť sebavedomý*, ako je to dnes. V takom prípade však už nie je reč o zdravom sebavedomí. K zdravému sebavedomiu môže, ale nemusí podnecovať demokratizácia spoločnosti, fakt, že človek vďaka vede a technike v určitom zmysle mocnie. No rovnako to mnohých vedie k pýche, sebavedomiu, ktoré vôbec nie sú zdravé. Okrem toho rozkvitajú ideológie

„slobody“, ktoré mnohých podnecujú do egoistického sebaapresadzovania, snáh vyniknúť, stať sa výnimočnými, poraziť konkurenciu v nešportovom duchu.

Za týmito ideológiami sú len málokedy nezištné dôvody. Skrytým či otvoreným spôsobom sledujú vlastné biznis ciele, sugestívne ženú svoje obeť k „sebavedomiu“ reklamou, marketingom, vytvárajú falošné štandardy, čo všetko človek „musí“, aby sa v spoločnosti presadil. Aby „dokázal svoju hodnotu“, bol prijatý svojou referenčnou sociálnou skupinou, svojimi vrstovníkmi, kolegami v práci, ale aj aby vôbec prežil. Získať napríklad určité zamestnanie, na ktoré má síce prirodzené schopnosti, no to vraj nestačí. Vyžaduje sa od neho aj „imidž“, schopnosť sebaaprezentácie. To nie je cesta k sebavedomiu, ale k otrockej závislosti a strate ozajstnej slobody.

Taký človek sa v sebaklame začne zúfalo a rezignovane domnievať, že život je len nelútostný boj, prostredie bez lásky, v ktorom on nemá právo na miesto pod slnkom. Upadá do neistoty, úzkostí, depresí, alebo dokonca spácha samovraždu. Za jeho zlyhanie v úspešnom hraní divadla, roly sebavedomého, sa mu spoločnosť, ktorá ho k tomu hecovala, obvykle obráti chrbtom, čím ho neraz úplne „dorazí“. Vtedy sa ukazuje pravda o falošnom chápaní sebavedomia.

Chudoba v duchu je prastarý biblický pojem. Vyslovil ho Ježiš v známom blahosladenstve:

„Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo.“ (Mt 5, 3)

Dodajme, že ide o *vedomého ducha* človeka, v psychológii označovaného ako *vedomé ja* – *ego*. A chudoba v duchu neznamená slabomyseľnosť, ako si to niektorí vysvetľujú, ale pokoru a uznanie, že človek je vo svojej existencii krehký a slabý. Treba však vedieť, že to Ježiš hovorí ľuďom veriacim vo Všemohúceho. V Boha, ktorého nazýva Otcom a dáva najavo, že je to Otec milujúci, dobrý a láskavý, o ktorého sa môžeme oprieť, spoliehať sa na neho v každej situácii. Bezhranične mu dôverovať a vkladať do neho svoju nádej nielen v pozemskom živote, ale aj po smrti. A nielen Syn, ale aj sám Otec nás k tomu už v Starom zákone neustále vyzýva. Kto túto výzvu prijme, prijíma spolu s ňou silu Otca a dôveru v Božie slovo, jeho prísľuby, ktoré sú predpokladom na budovanie pravého, zdravého sebavedomia.

To však neznamená, že Boh nás vyzýva byť pyšnými, rozmazanými deťmi, ktorým prepáči všetko pre „rozvoj ich zdravého sebavedomia“, ako sa liberálna výchova často prezentuje. Nie. Boh chce, aby sme si uvedomovali, že je náš Otec, od ktorého sme v konečnom dôsledku úplne závislí, no vo fyzickej dospelosti máme byť deťmi zodpovednými. Ostať vždy deťmi primerane svojmu veku. Nemáme byť detinskými (infantilnými) dospelými. A máme aj povinnosti, ktoré nám prikazuje plniť.

Vlastne je to jediné prikázanie, *prikázanie lásky*. Ak chceme, rozdelené na prikázanie lásky k nemu – Bohu a k blíznym. Ale pozor! Čím viac toto prikázanie budeme rozmieňať na drobné, nielen Desatoro, ale najmä do stoviek príkazov a predpisov, či tisícov a státisícov zákonov štátu alebo Európskej únie, tým viac sa prikázanie lásky vyprázdňuje. Ostáva z neho len materiálna litera, ktorá Ducha „zabíja“. Aspoň pre nás sa Duch, láska, pri zákonníckom chápaní litery vytráca. A je to Duch, čo literu oživuje (porov. 2 Kor 3, 6).

Konať v dospelosti ako dospelí neprotirečí tomu, aby sme sa cítili deťmi večného Otca. To nám pomáha Ježiš pochopiť podobnosťou o neužitočnom sluhovi, z ktorého stačí citovať verš:

„... keď urobíte všetko, čo sa vám prikázalo, povedzte: ‚Sme neužitoční sluhovia, urobili sme, čo sme boli povinní urobiť.‘“ (Lk 17, 10)

Nie je to však prikázanie mocného Boha otrokom, pripomeňme si, je to „len“ prikázanie lásky. Aj keď na druhej strane všetci vieme, že byť neužitočnými sluhami v plnení prikázania milovať vôbec nie je ľahké.

Skúsenosť mi však potvrdzuje, že úprimná a nezištná snaha byť služobníkom lásky, snažiť sa milovať podľa najlepšieho vedomia (vedomého ducha) a svedomia (úprimného srdca) je tým najlepším liekom na zdravé sebavedomie, liečbu pocitov menejcennosti a ďalších problémov s prirodzenou sebaúctou.

Magdaléna Broschová, Anna Bošková

Proti prúdu Kongres Gen 3 v Prahe

„Viete, aké ryby plávajú po prúde?“ spýtal sa pražský arcibiskup Jan Graubner viac ako dvesto mladých ľudí zo štrnástich európskych krajín, ktorí sa 27. októbra zišli v Katedrále svätého Víta, Václava a Vojtecha na svätej omši. A vzápätí odpovedal: „Mŕtve!“ Proti prúdu bol názov kongresu pre 3. generáciu. Nejsť s prúdom, teda s väčšinovým postojom konzumnej spoločnosti hľadajúcej pôžitky a vlastný prospech, ale ísť proti nemu tým, že budeme do svojho života vnášať kresťanské hodnoty so záujmom o druhých ľudí. Tak by sa dali zhrnúť myšlienky štvorďňového programu pre mladých ľudí vo veku od 13 do 18 rokov.

Myšlienka tohto kongresu sa zrodila, keď sa českí gen 3 vrátili začiatkom minulého roka zo školy Foco v Ríme. Mali veľkú túžbu zorganizovať vlastný kongres, na ktorý by mohli pozvať viac mladých ľudí z vlastnej krajiny, ale aj z iných krajín.

Byť 3. generáciou v dnešnom svete nie je jednoduché, takže toto bola príležitosť naučiť sa spoločne ísť proti prúdu a dodať si navzájom odvalu. Bolo skvelé vidieť toľko mladých ľudí z Českej republiky, Belgicka, Bulharska, Chorvátska, Írska, Talianska, Litvy, Luxemburska, Maďarska, Poľska, Slovenska, Slovinska, Srbska a Ukrajiny.

Program nám pomohol preskúmať náš vzťah k Bohu, k sebe samým a k druhým. Mali sme možnosť vypočuť si veľa nádherných zážitkov. Federico a Fiorella, ktorí sú v medzinárodnom tíme pracujúcim pre gen 3 vo svete, nám porozprávali o svojich skúsenostiach vo veku gen 3 a o svojom živote vo fo-

koláre. Bolo skvelé spoznať ich bližšie. Taktiež nám umožnili „cestovať v čase“ pomocou úžasného kvízu, vďaka ktorému sme sa dozvedeli viac o histórii Hnutia fokoláre a Hnutia gen 3. Vypočuli sme si aj krásne skúsenosti mladých ľudí z Ukrajiny a Bulharska o tom, ako sa snažia ísť proti prúdu vo svojom každodennom živote.

Mnohých zaujala prednáška o tom, ako dobre hospodáriť s časom. Zasiahlo nás, keď sme počuli, že čas je vzácny dar od Boha. Táto téma viedla k veľmi hlbokým názorom v každej skupine a pomohla nám lepšie si uvedomiť dôležitosť dobrého využívania času a povzbudila nás k odhodlaniu zlepšiť sa.

Navštívili sme centrum Prahy a zúčastnili sa v katedrále na svätej omši, ktorú celebroidal arcibiskup Jan Graubner. Potom nás pozval na večeru do Arcibiskupského paláca, kde sme boli srdečne prijatí.

Pre všetkých bolo veľmi silné mať medzi sebou gen 3 z Ukrajiny

a spojiť sa cez Zoom aj s gen 3 zo Svätej zeme. Zažili sme dojemnú chvíľu, keď rozprávali, čo prežívajú, a potom sme sa spoločne modlili Time-out' za pokoj vo Svätej zemi, na Ukrajine a všade na svete.

Počas posledného večera sme zažili veľa zábavy a tanca, ale potom nastala veľmi kontrastná situácia – chvíľa ticha. Napadlo nám, že by sme mohli posledný večer ukončiť s Ježišom medzi nami. Chytili sme sa za ruky a mali sme chvíľu ticha. Bol to pre nás veľmi silný zážitok.

Na konci kongresu sme dostali leták, ktorý nám stručne vysvetľoval, čo je dôležité pre život gen 3. Všetci sme išli domov super šťastní a premenení touto skúsenosťou. Bolo krásne vidieť, že medzi nami všetkými vznikli nové priateľstvá a vyrástla láska.

Dojmy niektorých účastníkov

„Najviac ma asi oslovila celkovo téma využívania času a hľadania si povolania.

Foto: S. Hájek

Mladí zo Slovenska na kongrese v Prahe predstavujú svoju krajinu.

Mali sme viacero prednášok na tieto témy a prinútili ma zamyslieť sa nad tým, ako doposiaľ vyzerá môj život a či som s ním spokojný. Spoznal som nových gen z rôznych krajín a diskutovali sme aj o našich problémoch, ale aj o našich zážitkoch a skúsenostiach. Taktiež sme veľa športovali a veľa sa spolu zabavili.“

Tomáš Jančíšin

„Z kongresu gen v Prahe by som mohol opísať množstvo skvelých skúseností a zážitkov, ale pokúsím sa vypíchnúť pár bodov. Vec, ktorú musím spomenúť, je fakt, ktorý ma neuveriteľne nadchol a povzbudil. Napriek tomu, že som tam väčšinu ľudí videl po prvý raz v živote, cítil som, že všetci ideme rovnakým smerom. Spájali nás však aj iné veci ako spoločný cieľ ísť za Ježišom. Ja osobne som tam stretol fanúšika Manchesteru United... Videli sme, ako vieme využiť angličtinu (niektorí aj taliančinu) a povzbudilo nás to v štúdiu jazykov, pretože vedieť sa porozprávať

s Bulharmi, Belgičanmi, Litovčanmi či Írom, ktorý prišiel zo svojej krajiny sám, je fantastické. Oslovil ma príspevok Honzu Diblíka o využívaní a manažovaní času alebo dve prednášky Markéty Fischerovej, ktorá nám rozprávala o tom, prečo je dôležité cvičiť a športovať a taktiež nám hovorila o zvládaní stresu. Celkovo to bol obohacujúci a inšpiratívny zážitok plný nových medzinárodných priateľstiev.“

Martin Lukáč

„Nejvíc na mě zapůsobilo, že jsem tady zažila mladé, kteří pochází z tolika různých kultur a zemí a přitom jsou sjednocení. Nejvíc jsem to cítila poslední večer při párty. Dorozuměli jsme se spolu v pohodě, i když jsme cizími jazyky nemluvíli dobře.“

„Cítíl jsem se přijímán takový, jaký jsem. Přišlo mi, že i ostatní se chovají přirozeně, takže bylo snazší se sblížit.“

„Tyto dny mi dodaly sebevědomí. Zažil jsem, že nejsem jediný, kdo chce jít proti proudu. To mi dodává hodně síly a odvahy! Cítím, že mám teď větší chuť mít rád lidi kolem sebe.“

„Na tomto kongresu jsem zažil nezapomenutelné chvíle. Kromě toho, že jsem poznal nové kamarády, přijde mi, že jsem víc poznal i sebe a svou duši.“

„Je mi teprve třináct let a na tak velké mezinárodní akci jsem poprvé. Mile mě překvapilo, jak mě přijali i gen 3, kteří jsou mnohem starší než já. Cítím se mezi všemi moc dobře a jsem ráda, že jsem tady.“

„Na mezinárodní kongresu gen 3 jsem poprvé. Slyšela jsem, že gen jsou různě po světě, ale teď jsem to mohla zažít a to je úžasný. Nedokážu ani vyjádřit, jak jsem šťastná.“

Článek bol pripravený v spolupráci s českou redakciou NM.

Som šťastná, že môžem počítať s týmto silným tímom gen 3, ktorý spolu s nami všetkými v hnutí, ktorí sme povolaní šíriť pravú lásku, pokračuje v úsilí žiť a využívať svoj čas tak, aby zlepšil svet okolo nás. Dokážeme to, ak budeme vždy klásť Boha na prvé miesto: on je našou silou a svetlom pri budovaní pokoja a jednoty.

(Z odpovede Margaret Karamovej, ktorú poslala mladým po kongrese.)

¹ Time-out = modlitba alebo chvíľa ticha, počas ktorej sa ľudia z rôznych častí sveta stretávajú na poludnie miestneho času, aby sa modlili za mier.

Už žiadne vojny! Budujme mier

V dňoch, keď vypukol nový vojnový konflikt vo Svätej zemi, v krajine poznačenej nespravodlivosťou a násilím, ktoré trvajú už dlho, sa Centrum gen obrátilo na všetkých mladých vo svete s výzvou PRAY For PEACE, ku ktorej sa pridali aj gen 3 z Košíc. Prostredníctvom Dominika Berbericha (fokolarína, ktorý pochádza z Košíc a už dlhší čas pôsobí vo Svätej zemi) napísali krátky pozdrav mladým Palestíny a Izraela: „Drahí mladí Palestíny a Izraela, v čase vašej úzkosti vedzte, že nie ste opustení, ale že na vás myslíme. Modlíme sa za vás a za ukončenie konfliktu.“ Dominik na nasledujúci deň reagoval: „Vďaka za pozdrav a modlitby. Pokúsím sa pozdrav odovzdať nejakou správnou „informačnou cestou“. Vďaka, že na nás myslíte! Dominik

Priama úmera nespokojnosti

Katarína Petrovičová

Atómy vnímanej reality
Vyvedené z pokoja
Uvedené do Pohybu
Pulzom konštrukcie
VyProjektovaných
MnouProjektovaných
Chýb, neuspokojených túžob, výčitiek, ty, ja
Ja? Ty!
schod, Krok, schod, krok
Vyššie a vyššie - babylonská veža nespokojnosti.

Konštrukcia rastie
Akoby z plynu
Častice projekcii plynú
Pulzujú, rozpínajú sa.
Stúpam.

Vyššie? Nižšie?
Vyššie a vyššie
A predsa nepriamo úmerne
Kráčam hlbšie, nespokojnosť rastie.
Keď raz vkročím
pulz ma vtiahne
A sublimuje
Moje pevné rozhodnutie k láske.

Na plynúce
Akési nejasné, hmlisté
Chvejúce sa vnemy
Vágne dojmy
Nespokojnosti.

Krok, schod, krok, schod
Vyššie? Nižšie?
Nižšie a nižšie.
Čím nižšie klesám
do babylonskej jaskyne nespokojnosti,
tým sa zvyšuje ostrosť kontúr
Plynné pocity,
Desublimujú do tvaru výčitiek.

Priamo úmerne.

Vlastný recept na umývanie podláh

Na trhu môžeme nájsť nespočetne veľa produktov na čistenie podláh. Väčšina priemyselne vyrábaných výrobkov však obsahuje agresívne alebo dokonca toxické chemikálie, ktoré znečisťujú naše domovy. Výrobou vlastných čistiacich prostriedkov z prírodných zložiek môžeme ušetriť peniaze a byť hrdí na to, že prispievame k ochrane životného prostredia.

Základné ingrediencie

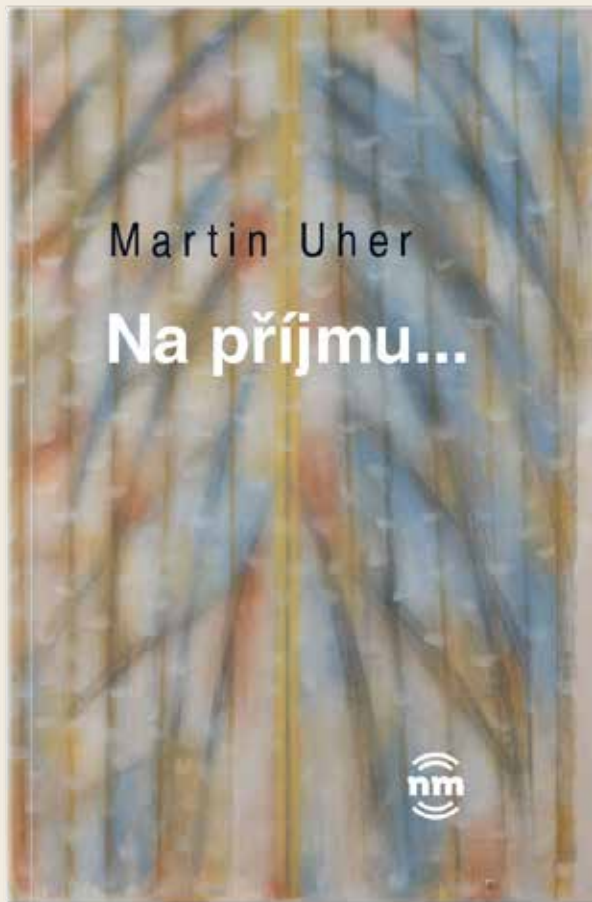
- Ocot (liehový):** Zmiešajte jeden diel octu a jeden diel vlažnej vody. Veľmi účinný na masť.
- Tekuté čierne mydlo:** Do vedra s horúcou vodou nalejte dve polievkové lyžice čierneho mydla.
- Kryštálová sóda:** Do vedra s horúcou vodou nasypete pohár kryštálovej sódy.
- Sóda bikarbóna:** Do vedra s horúcou vodou nasypete dve polievkové lyžice jedlej sódy. Prírodný čistiaci prostriedok, osvieži vaše podlahy a zároveň ich dokonale vyčistí.
- Kyselina citrónová:** Do vedra s horúcou vodou nasypete dve polievkové lyžice kyseliny citrónovej. Veľmi silný čistiaci prostriedok (ale vyhnite sa mramoru, hliníku, smaltu alebo krehkým podlahám).
- Esenciálny olej:** Na vôňu prípravku pridajte do zmesi esenciálny olej podľa vašej voľby: citrón, citrónová tráva, levanduľa, eukalyptus...

Teraz je na vás, aby ste našli svoj dokonalý recept na podlahy!

Martin Uher

Na príjmu...

Novinka

Samotný názov knihy je slovná hračka, keďže autor je lekár záchranár, ktorý je neustále k dispozícii. Kniha však nie je prvotne venovaná volaniam, ktoré prichádzajú z terénu, ale volaniam zhora. Autor odhaľuje svoj osobný vzťah k najdôležitejšej osobe, k Bohu, a jeho „zástupcom“, svojim „najmenším“ – bratom a sestrám. Autorova snaha pochopiť každodenné udalosti z Božieho pohľadu môže byť veľmi inšpirujúca.

Martin Uher v knihe Na príjmu... otvára svoje vnútro a necháva nás nahliadnuť do úprimného hľadania zmyslu každodenných udalostí. Z jeho úvah a skúseností môžeme vycítiť osobný vzťah s Bohom, ktorý je veľmi obohacujúci. Čítanie tejto knihy nás inšpiruje, aby sme možno lepšie videli to neobyčajné v obyčajných každodenných situáciách...

Magdaléna a Kornel Broschovci
manželia

Ísť svetom, prechádzať udalosťami a čítať v nich ako v posvätnej knihe. Všetko je hodné našej pozornosti. Bežné, všedné aj jedinečné chvíle – všetko môže viesť k zamysleniu a dôležitému poznaniu. Autor je tým, ktorý počúva a snaží sa byť stále „na príjme“. Pretože ten, kto počúva, sa veľa dozvie.

Petr Štěpán
ilustrátor

Vhodné pre
každého

Ľahko
sa číta

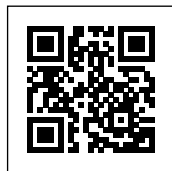
Mäkká väzba, 182 strán, kniha vyšla v češtine

Navštívte náš eshop
obchod.nm.sk

Objednávajte telefonicky
0944 127 343

Filmana – filmy, ktoré nasýtia dušu. Tak znie názov a slogan novej služby, ktorá divákovi ponúka pohodlný prístup k filmom, dokumentom a seriálom s kresťanskými hodnotami. Na Filmane nájdete predplatiteľia videoobsah, ktorý im prinesie nielen zábavu, ale aj zaujímavú inšpiráciu a priblíženie k Bohu.

Vyskúšajte zadarmo alebo za 5,9 EUR mesačne.

www.filmana.sk

Streamovacia platforma s kresťanskými filmami